

**ІНСТИТУТ ЗЕРНОВОГО ГОСПОДАРСТВА
ДОНЕЦЬКИЙ ІНСТИТУТ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА
УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК**

РЯБЧЕНКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 633.11”324”:631.52

**СТВОРЕННЯ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ АДАПТИВНОЇ
СЕЛЕКЦІЇ ОЗИМОЇ М’ЯКОЇ ПШЕНИЦІ В УМОВАХ
ПІВДЕННО-СХІДНОЇ ЧАСТИНИ СТЕПУ УКРАЇНИ**

06.01.05 – селекція рослин

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата сільськогосподарських наук

Науковий керівник
Радченко Микола Кирилович
кандидат сільськогосподарських наук,
старший науковий співробітник

Дніпропетровськ – 2006

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ І ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ АДАПТИВНОГО ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ	9
РОЗДІЛ 2. УМОВИ, ВИХІДНИЙ МАТЕРІАЛ І МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ	22
2.1. Ґрунтово-кліматичні умови району проведення дослідів	22
2.2. Вихідний матеріал та методика проведення досліджень	28
РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЯВУ АДАПТИВНИХ ОЗНАК ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ ПІД ВПЛИВОМ ФАКТОРІВ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	35
3.1. Абіотичні фактори середовища	36
3.1.1. Прояв ознак зимо- і морозостійкості у різних морфобіотипів озимої пшениці	36
3.1.2. Посухостійкість озимої пшениці в залежності від фізіологічного стану рослин	45
3.2. Біотичні фактори середовища	52
3.2.1. Стійкість озимої пшениці до бурої листкової іржі	52
3.2.2. Оцінка стійкості озимої пшениці до прихованостеблових шкідників	60
Висновки до розділу 3	72
РОЗДІЛ 4. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ТА ЯКОСТІ ЗЕРНА ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ	73
4.1. Характеристика вегетаційного періоду	74
4.2. Висота рослини, продуктивна кущистість та стійкість до вилягання	79
4.3. Прапорцевий листок та особливості фотосинтетичної діяльності	83
4.4. Врожайність різних морфобіотипів озимої пшениці	89
4.5. Якісні показники зерна озимої пшениці	95
Висновки до розділу 4	98
РОЗДІЛ 5. ГЕНЕТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ, МІНЛИВІСТЬ, УСПАДКУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДОСЛІДЖУВАНИХ ГОСПОДАРСЬКИ-ЦІННИХ ОЗНАК І ВЛАСТИВОСТЕЙ В СЕЛЕКЦІЇ ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ	100
5.1. Зимо- та морозостійкість	101
5.2. Тривалість вегетаційного періоду	105
5.3. Стійкість до вилягання	110
5.4. Площа прапорцевого листка	116
5.5. Стійкість до бурої листкової іржі	117
5.6. Імунітет до прихованостеблових шкідників	128
5.7. Елементи продуктивності рослин	141
5.8. Якісні показники зерна	149

5.8.1. Вміст білка в зерні	150
5.8.2. Кількість та якість клейковини	153
Висновки до розділу 5	156
РОЗДІЛ 6. СЕЛЕКЦІЙНО-ГЕНЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОБОРУ ЗА КІЛЬ- КІСНИМИ ОЗНАКАМИ У ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ	159
6.1. Фенотипові кореляційні зв'язки	160
6.2. Прояв трансгресивної мінливості в гібридних популяціях	163
6.3. Ефективність добору елітних форм у різних поколіннях гібридів та проблеми їх ідентифікації	169
6.4. Селекційна цінність створеного адаптивного гібридного матеріалу озимої м'якої пшениці	174
Висновки до розділу 6	177
ВИСНОВКИ	179
ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ СЕЛЕКЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ	182
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	183
ДОДАТКИ	237

ВСТУП

Озима м'яка пшениця є основною зерновою культурою в зоні Степу України, яка щорічно вирощується на площі 2,7-3,6 млн. гектарів. Збільшення її валових зборів зерна є одним із важливих завдань агропромислового комплексу країни, вирішення якого в значній мірі залежить від ефективності селекційних робіт. При вирощуванні озимої пшениці у південно-східній частині Степу України рослини доволі часто потрапляють під дію несприятливих умов навколишнього середовища як у зимовий, так і у весняно-літній період. Крім того, значну шкоду рослинам спричиняють ураженість бурою листовою іржею та заселеність стебел прихованостебловими шкідниками. Встановлено [1,2], що клімат цього регіону характеризується нестійкими гідротермічними умовами, які обумовлюють різку його континентальність. Розширення норми реакції генотипу озимої пшениці селекційним шляхом активізує пристосувальну здатність рослин до умов вирощування та максимально реалізує урожайний потенціал [3-7]. Тому, поряд з підвищенням рівня продуктивності сортів озимої пшениці, створення вихідного матеріалу з підвищеною гомеостатичною реакцією є одним з найважливіших напрямків селекції [8-13].

Актуальність теми. При зміні лімітуючих факторів навколишнього середовища відповідно змінюється і набір функціонуючих алелів, які формуються в процесі природного та штучного добору з вихідного селекційного матеріалу. Це обумовлює необхідність поглиблення досліджень ознак продуктивності, а особливо адаптивних як в селекційному, так і в фізіолого-генетичному відношенні. Надзвичайно важливим стає пошук нових ефективних методів створення та оцінки вихідного селекційного матеріалу, що дозволить розширити резерви продуктивності і витривалості рослинного організму. В цьому контексті, актуальною є розробка теоретичних і практичних основ вдосконалення селекційних оцінок та принципів добору

при створенні вихідного матеріалу озимої м'якої пшениці, який би характеризувався високою продуктивністю та адаптивністю до абіотичних та біотичних факторів навколишнього середовища.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконувалася за науково-технічною програмою на 2001-2005 рр. „Зернові і олійні культури” та завданнями: „Створити та передати на державне сортовипробування сорти озимої пшениці, ярого ячменю та вівса з врожайністю на 4-5 ц/га вищою стандартів та з хорошими якостями зерна” на Синельниківській селекційно-дослідній станції УААН (№ д.р. 0101 U 002191) та „Створити і передати на державне сортовипробування сорти озимої м'якої пшениці з характеристиками екологічної пластичності, стабільності формування врожаїв, якісного зерна, зимо-посухостійкості, стійкості до хвороб і вилягання” у Донецькому інституті агропромислового виробництва УААН (№ д.р. 0101 U 008221).

Мета і завдання досліджень. Мета роботи полягала в теоретичному обґрунтуванні і практичному вирішенні завдань зі створення та селекційної оцінки вихідного матеріалу озимої м'якої пшениці з адаптивністю до біотичних та абіотичних факторів на основі удосконалення оцінок та принципів добору.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити наступні завдання:

- обґрунтувати принципи добору батьківських форм для гібридизації шляхом проведення різних типів схрещування та виділення джерел і донорів господарськи-цінних ознак і властивостей;
- вивчити особливості прояву, мінливості і успадкування основних морфо-біологічних показників та елементів продуктивності;
- визначити параметри мінливості та успадкування головних адаптивних ознак і показників якості зерна створеного вихідного матеріалу;
- виявити характер успадкування стійкості створеного селекційного матеріалу до шкідливих консументів;

- удосконалити елементи імунологічної оцінки стійкості до пошкодження прихованостебловими шкідниками;
- вивчити параметри трансгресивної мінливості кількісних та якісних ознак, дослідити кореляційні зв'язки між ними;
- провести добір кращих генотипів за господарськи-цінними ознаками;
- створити новий вихідний селекційний матеріал, адаптований до умов південно-східної частини Степу України.

Об'єкт дослідження. Селекція по створенню вихідного матеріалу озимої м'якої пшениці з високими показниками адаптивності, продуктивності та якості зерна.

Предмет дослідження. Особливості рекомбінаційного процесу щодо фенотипового прояву, мінливості та успадкування ознак адаптивності, продуктивності та якості зерна при створенні вихідного матеріалу озимої м'якої пшениці пристосованого до умов південно-східної частини Степу України.

Методи дослідження. Генетична рекомбінація ознак на основі використання різних типів схрещування. Вивчення прояву, успадкування та мінливості здійснювалося загальноприйнятими генетичними, фізіологічними, біохімічними та статистичними методами, шляхом проведення лабораторних та польових дослідів.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше в умовах південно-східної частини Степу України теоретично обґрунтовано та експериментально доведено ефективність комплексного використання селекційних оцінок та принципів добору при створенні нового вихідного матеріалу озимої м'якої пшениці з підвищеним адаптивним потенціалом. Визначено основні селекційно-цінні ознаки, що обумовлюють продуктивність та якість зерна, виявлені фенотипові кореляційні зв'язки між ними та елементами продуктивності рослин сприятливі для добору цінних генотипів. Встановлено закономірності успадкування та мінливості ознак, що визначають стійкість пшениці до абіотичних факторів середовища і

можливість їх використання у селекційному процесі. Вперше в умовах регіону вивчено реакцію на ураження сортів та гібридних популяцій озимої м'якої пшениці домінантними расами бурої листової іржі. Удосконалено методики імунологічної оцінки пошкодження озимої м'якої пшениці прихованостебловими шкідниками. Визначено характер успадкування та встановлена генетична стійкість до шкідливих консументів у ліній та сортів озимої м'якої пшениці. Виділено нові джерела та донори окремих господарськи-цінних ознак та властивостей.

Практичне значення одержаних результатів. Створено селекційний матеріал озимої м'якої пшениці з комплексом господарсько-цінних ознак, що обумовлюють високу продуктивність (ГК 825/1, ГК 813/1, ГК 820/1, ГК 834/1), якість зерна (ГК 813/1, 817/1, ГК 831/1, ГК 814/1) та стійкість рослин до біотичних та абіотичних факторів середовища (ГК 834/1, ГК 842/1, ГК 817/1, ГК 853/1), який використовується для підвищення ефективності селекційної роботи. Створений матеріал залучено до селекційних програм з селекції озимої пшениці Синельниківської селекційно-дослідної станції Інституту зернового господарства УААН (Додаток А), Донецького інституту агропромислового виробництва УААН (Додаток Б), Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва (Додаток В), Луганського інституту агропромислового виробництва УААН (Додаток Д), Інституту селекції та рослинництва ім. В.Я. Юр'єва УААН (Додаток Ж), Дніпропетровського державного аграрного університету (Додаток З).

Особистий внесок здобувача. Автором особисто проведено інформаційний пошук та оцінку літературних джерел, обґрунтовано методологію проведення експериментів, визначено завдання досліджень і методи їх проведення, безпосередньо виконано експериментальну роботу, здійснено інтерпретацію та статистичну обробку отриманих результатів, сформульовано висновки та рекомендації. Внесок дисертанта в наукових працях, надрукованих у співавторстві, становить 40-80 %.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертаційної роботи заслуховувалися та обговорювалися на Першій всеукраїнській науково-практичній конференції „Україна наукова 2001” (м. Дніпропетровськ, 25-27 червня 2001 р.), міжнародній конференції молодих вчених „Сучасні проблеми генетики, біотехнології та селекції рослин” (м. Харків, 2-7 липня 2001 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених і спеціалістів з проблем виробництва зерна в Україні (м. Дніпропетровськ, 5-6 березня 2002 р.), науковій конференції, присвяченій 80-річчю Дніпропетровського державного аграрного університету (м. Дніпропетровськ, 2002 р.).

Публікації. За результатами досліджень опубліковано 14 наукових праць, у тому числі 7 статей в наукових фахових виданнях та 6 тез конференцій, в яких викладено основні положення дисертаційної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сапожникова С.А. Агроклиматический атлас Украинской ССР. – К.: Урожай, 1964. – 36 с.
2. Логвинова К.Т. Краткий агроклиматический справочник Украины. – Л.: Гидрометеиздат, 1976. – 255 с.
3. Жученко А.А. Экологическая генетика культурных растений. – Кишинев: Штиинца, 1980. – 587 с.
4. Хангильдин В.В., Литвиненко Н.А. Гомеостатичность и адаптивность сортов озимой пшеницы // Науч.-техн. бюлл. ВСГИ. – 1981. – Вып.1(39). – С. 8-14.
5. Орлюк А.П., Базалий Г.Г., Базалий В.В. Формирование продуктивности у короткостебельных сортов озимой пшеницы в условиях орошения // С.-х. биология. – 1981. – Т.XVI. – №5. – С. 719-721.
6. Chaubey J.S., Sastry E.W. Stability analysis of yields and yield components in Indian and Mexican varieties of wheat Indian // J. Agr. Sci. – 1981. – Vol. 51. – №9. – P. 611-614.
7. Jatasra D.S., Paroda R.S. Genotype environment interaction in segregating generations of wheat // Indian J. Gen. Plant Br. – 1985. – Vol. 41. - №1. – P. 12-17.
8. Орлюк А.П., Базалий В.В., Базалий Г.Г. Гомеостатичность сортов озимой пшеницы с различными морфофизиологическими признаками в зависимости от условий выращивания // Сельскохозяйственная биология. – 1985. - №8. – С. 39-43.
9. Гірко В.С. Нетрадиційні методи створення селекційного матеріалу пшениці: Автореф.дис...д-ра с.-г. наук: 06.01.05 / Інститут землеробства УААН. – К., 1999. – 34 с.
10. Литвиненко М.А. Теоретичні основи та методи селекції озимої м'якої пшениці на підвищення адаптивного потенціалу для умов Степу України:

Автореф.дис...д-ра с.-г. наук: 06.01.05 / Інститут землеробства УААН. – К., 2001. – 46 с.

11. *Бурденюк-Тарасевич Л.А.* Методи селекції сортів озимої м'якої пшениці з підвищеною адаптивністю для умов Лісостепу і Полісся України: Автореф.дис...д-ра с.-г. наук: 06.01.05 / Інститут цукрових буряків УААН. – К., 2001. – 44 с.

12. *Базалій В.В.* Теоретичне обґрунтування і практичне використання принципів адаптивної селекції озимої пшениці для умов південного Степу України: Автореф.дис...д-ра с.-г. наук: 06.01.05 / Інститут зернового господарства. – Дніпропетровськ, 2003. – 36 с.

13. *Бушулян М.А.* Вихідний матеріал для селекції озимої пшениці щодо стійкості до збудника септоріозу (*Septoria tritici* Rob. EX Desm.) в умовах півдня України: Автореф.дис...канд. с.-г. наук: 06.01.05 / Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення УААН. – Одеса, 2003. – 16 с.

14. *Богачев Ю.И.* Оценка устойчивости сортообразцов озимой пшеницы к бурой листовой ржавчине в лабораторных условиях // Селекция и семеноводство: Респуб. Межвед. Темат. Науч. Сб. – 1979. – Вып.42. – С. 88-89.

15. *Иноземцев В.В.* Селекция зерновых культур на зимостойкость // Селекция и семеноводство. – 1983. – №12. – С. 17-22.

16. *Блохин Н.И., Ковбасенко Г.М., Олефиренко С.В.* Селекция озимой пшеницы на качество зерна // Селекция и семеноводство: Респуб. Межвед. Темат. Науч. Сб. – 1984. – Вып.56. – С. 8-12.

17. *Борисенко А.Н., Новохатка В.Г., Довгопол А.Н.* Формы озимой пшеницы, устойчивые против бурой ржавчины, полученные при простых и насыщающих скрещиваниях // Селекция и семеноводство: Респуб. Межвед. Темат. Науч. Сб. – 1984. – Вып.56. – С. 35-39.

18. *Калиненко И.Г.* О селекции и производстве зерна озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1989. - №5. – С. 8-13.

19. Животков Л.О., Шелепов В.В., Коломієць Л.А. та ін. Селекція озимої пшениці на групову стійкість проти хвороб для умов Полісся і Лісостепу України // Селекція і насінництво: Респуб. Міжвід. Темат. Наук. Зб. – 1992. – Вип.73. – С. 7-11.
20. Балджи Е.Н., Вожегова Р.А. Селекция озимой мягкой пшеницы в степной зоне Крыма // Вісник аграрної науки. – 1994. – №8. – С. 68-70.
21. Ковалишина Г. Селекція озимої пшениці на імунітет у Миронівському інституті пшениці // Захист рослин. – 2002. – №6. – С. 5-6.
22. Литун П.П., Корчинский А.А. Проблема создания функционально ориентированных сортов и гибридов и гибких экологически ориентированных технологий селекционного процесса // Урожай и адаптационный потенциал экологической системы поля. – К. – 1991. – С. 20-24.
23. Созінов О.О. Нові рубежі в селекції рослин // Вісник аграрної науки. – 2000. – №12. – С. 22-24.
24. Литун П.П. Генетический контроль и проблемы генетической защиты урожая зерна // Урожай и адаптивный потенциал экологической системы поля. – К. – 1991. – С. 24-32.
25. Сапега В.А., Турсумникова Г.М. Взаимодействие генотип-среда и параметры экологической пластичности сортов // Зерновые культуры. – 1999. – №1. – С. 25-30.
26. Базалій В.В. Принципи адаптивної селекції озимої пшениці // В кн.: Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть. – К.: Логос. 2001. – Т.2. – С. 466-473.
27. Хангильдин В.В., Бирюков С.В. Проблемы гомеостаза в генетико-селекционных исследованиях // Генетико-цитологические аспекты селекции растений. – Одесса: ВСГИ. – 1984. – С. 67-76.
28. Базалій В.В. Характер прояву адаптивних ознак у різних за продуктивністю форм озимої пшениці // Бюлетень Інституту зернового господарства. – 2001. – №7. – С. 49-52.

29. *Созинов А.А., Корчинский А.А., Литун П.П.* Генетический аспект стабильности производства зерна // Урожай и адаптивный потенциал экологической системы поля. – К. – 1991. – С. 2-13.
30. *Орлюк А.П., Гончарова К.В.* Адаптивний і продуктивний потенціали пшениці. Херсон.: Айлант, 2002. – 276 с.
31. *Kramer P.G.* Adaption of plants to water and high temperature stress. – New York: Wily, 1980. – P. 7-20.
32. *Шматько И.Г., Григорюк И.А., Шведова О.Е.* Устойчивость растений к водному и температурному стрессам. – К.: Наукова думка, 1989. – 220 с.
33. *Селье Г.* Стресс без дистресса. – М.: Прогресс, 1982. – 125 с.
34. *Хочачка П., Сомеро Дж.* Стратегия биохимической адаптации. – М.: Мир, 1977. – 398 с.
35. *Селье Г.* На уровне целого организма. – М.: Наука, 1972. – 122 с.
36. *Браун А.Д., Моженьюк Т.П.* Неспецифический адаптационный синдром клеточной системы. – Л.: Наука, 1987. – 230 с.
37. *Александров В.Я.* Реактивность клеток и белки. – Л.: Наука, 1985. – 318 с.
38. *Адамень Ф.Ф., Корчинський А.А.* Основні напрямки науково-технічної політики у селекції сільськогосподарських культур // Вісник аграрної науки. – 2000. – №10. – С. 5-7.
39. *Лозінський М.В.* Використання мутантно-сортової та міжмутантної гібридизації у створенні вихідного матеріалу для селекції озимої пшениці // Сборник тезисов 2-й международной конференции. Современные проблемы генетики, биотехнологии и селекции растений, Харьков, ИР им. В.Я. Юрьева. – 2003. – С. 180-181.
40. *Кириченко Ф.Г., Литвиненко Н.А., Нефедов А.В., Гержов А.Ф.* Достижения и задачи селекции озимой мягкой пшеницы в степной зоне Украины // Вестник с.-х. науки. – 1983. – №5. – С. 102-105.
41. *Белецкая О.Н.* Изучение зимостойкости растений внутривидовых гибридов озимой твердой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1966. – Вып.5. – С. 56-60.

42. *Бутченко И.И., Ефименко Т.М.* Методы создания исходного материала для селекции озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1977. – Вып.36. – С. 10-13.
43. *Дидусь В.И.* О задачах, методах и результатах селекции озимой пшеницы в зоне Харьковского селекционного центра // Селекция и семеноводство. – 1979. – Вып.41. – С. 13-21.
44. *Боревич С.* Принципы и методы селекции растений. – М.: Колос, 1984. – 344 с.
45. *Ельников Н.И., Норик И.М., Черномаз В.Ф.* Методы создания качественно новых сортов озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1985. – Вып.58. – С. 8-10.
46. *Боронбаев С.* Эффективность внутривидовых и межвидовых скрещиваний пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1986. – №1. – С. 10-11.
47. *Бабаянц Л.Т., Милисич Э.Х.* Результативность простых и сложных межвидовых скрещиваний при селекции озимой твердой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1986. – №2. – С. 22-24.
48. *Литвиненко Н.А.* Селекция на повышение адаптивного потенциала озимой мягкой пшеницы // Вестник с.-х. науки. – 1990. – №5(404). – С. 98-106.
49. *Лифенко С.П., Литвиненко М.А.* Досягнення в селекції пшениці озимої м'якої // Вісник аграрної науки. – 2000. – №12. – С. 15-16.
50. *Лукьяненко П.П.* Селекция и семеноводство озимой пшеницы. – М.: Колос, 1973. – 448 с.
51. *Мережко А.Ф.* К вопросу о принципах подбора пар для скрещивания в селекции пшеницы // Бюллетень ВИР. – 1981. – Вып.106. – С. 65-69.
52. *Шелепов В.В., Шелепова В.И.* Ступенчатая гибридизация как метод создания комплексно-ценных сортов озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1985. – Вып.58. – С. 11-13.

53. Мельников А.Ф., Коломиец Л.А., Дубина Л.В. Селекция озимой пшеницы на короткостебельность в условиях Лесостепи Украины // Селекция и семеноводство. – 1986. – Вып.61. – С. 3-6.
54. Мостіпан М.І., Мостіпан Т.В., Бровицька Л.І., Бельська Л.М. Вихідний матеріал для селекції озимої пшениці на стабільність урожайності в умовах північного Степу України // Селекція і насінництво. – 1999. – Вип.82. – С. 36-39
55. Орлюк А.П., Корчинский А.А. Физиолого-генетическая модель сорта озимой пшеницы. – К.: Вища школа, 1989. – 71 с.
56. Полонский В.И. Простой метод оценки засухоустойчивости злаковых культур // Селекция и семеноводство. – 1985. - №4. – С. 15-16.
57. Гужов Ю.Л., Фукс А., Воличек П. Селекция и семеноводство культурных растений. – М.: Агропромиздат, 1991. – 247 с.
58. Borojevich S. Efficiency of ten inkomplete back-crosses method in wheat breeding // Savr. Pojor (Novi Sad). – 1965. – Vol.13. – P. 403-425.
59. Bhatt G.M. Comparison of various methods of selecting parents for hybridisation in common wheat // Austr. J. Agr. Res. – 1973. – Vol.24. – №4. – P. 457-464.
60. Акулинчев В.Ф. О подборе пар для скрещивания // Селекция и семеноводство. – 1953. – №3. – С. 21-22.
61. Кириченко Ф.Г., Нефедов А.В., Литвиненко Н.А. Роль селекции в повышении потенциала продуктивности и улучшения других признаков и свойств озимой пшеницы в Степи УССР // Науч. труды ВСГИ: Селекция пшеницы на юге Украины. – Одесса. – 1980. – С. 10-18.
62. Кириченко Ф.Г., Литвиненко Н.А., Адамовская В.Г. Содержание белка, его наследование и связь с некоторыми признаками у гибридов озимой пшеницы ранних поколений // Цитология и генетика. – 1984. – Том.18. – №3. – С. 200-205.

63. *Литвиненко Н.А., Лешин В.Н.* Некоторые физиологические особенности исходного материала в селекции озимой мягкой пшеницы на засухоустойчивость // Науч.-техн. бюлл. ВСГИ. – 1989. – №4(74). – С. 8-12.
64. *Литвиненко Н.А.* Селекция сортов озимой мягкой пшеницы интенсивного типа на устойчивость к фитозаболеваниям // Сб. научных трудов Мироновского НИИ селекции пшеницы. – 1991. – С. 87-96.
65. *Ермаков Е.И., Макарова Г.А.* Интенсификация селекции пшеницы на основе создания в регулируемой агроэкосистеме доноров ценных адаптивных признаков // Сельскохозяйственная биология. – 1996. – №1. – С. 3-12.
66. *Кириченко Ф.Г., Нефедов А.В., Литвиненко Н.А., Паламарчук А.И., Гержов А.Ф.* Создание интенсивных сортов озимой мягкой пшеницы степного экологического типа // Науч. труды ВСГИ: Селекция пшеницы на юге Украины. – Одесса. – 1980. – С. 33-39.
67. *Герасименко В.Ф., Литвиненко Н.А.* Анализ отношения массы зерна к площади листьев как критерия для отбора генотипов пшеницы по урожаю // Науч.-техн. бюлл. ВСГИ. – 1980. – Вып.3(37). – С. 25-28.
68. *Кириченко Ф.Г., Литвиненко Н.А.* Способ отбора жизнестойких и продуктивных форм озимой мягкой пшеницы // Вестник с.-х. науки. – 1985. – №9. – С. 50-57.
69. *Литвиненко Н.А., Власенко В.С.* Стабильность урожайности генотипов озимой мягкой пшеницы на завершающем этапе селекционного процесса (Сообщение II) // Науч.-техн. бюлл. ВСГИ. – 1991. – №2(79). – С. 5-10.
70. *Литвиненко М.А.* Реалізація потенційної продуктивності нових сортів озимої пшениці в степовій зоні України // Вісник аграрної науки. – 1993. – №1. – С. 18-25.
71. *Долотовский И.М.* Генетико-селекционные аспекты взаимовлияния растений. – Уфа, 1987. – 96 с.
72. *Султанов И.М., Долотовский И.М.* Влияние различных средовых и ценоотических условий на проявление коэффициентов экологической

корреляции у мягкой яровой пшеницы // Цитология и генетика. – 1994. – Том 28. – №2. – С. 48-55.

73. *Martin J.M., Alexander W.Z.* Intergenotypic competition in biblends of spring wheat // *Canad. J. Plant Sc.* – 1986. – Vol.66. – №4. – P. 871-876.

74. *Гуйда А.Н., Жогин А.Ф.* Селекция ресурсосберегающих сортов пшеницы (обзор) // Селекция и семеноводство. – 1990. – №6. – С. 57-61.

75. *Бирюков С.В.* Донорно-акцепторные отношения у различных генотипов озимой пшеницы в селекции // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1992. – №7-12. – С. 96-102.

76. *Бирюков С.В., Хангильдин В.В., Комарова В.П.* Генерационный анализ наследования параметров листьев разных ярусов у озимой пшеницы // Цитология и генетика. – 1995. – Том 29. – №3. – С. 50-56.

77. *Donald M.* Plant breeding past achievements and expectations for the future // *Econ. Bot.* – 1986. – Vol.40. – №3. – P. 289-297.

78. *Джелепов К.* Изменчивость признака остистости под воздействием мутагенных факторов у безостых сортов мягкой пшеницы // Сельскохозяйственная биология. – 1986. – №2. – С. 37-40.

79. *Хангильдин В.В.* Оценка гомеостатичности форм озимой пшеницы, различающихся по признакам морфоструктуры растений // Пути и методы повышения стабильности урожая озимой мягкой пшеницы в Степи УССР. – Одесса. – 1989. – С. 79-86.

80. *Долотовский И.М., Долотовская Л.З.* Эффекты генетической конкуренции Lr – линии мягкой яровой пшеницы // Цитология и генетика. – 1991. – Том 25. – №3. – С. 37-40.

81. *Любина С.В., Долотовский И.М.* Генетическая детерминация конкурентноспособности растений в ценозе // Генетика. – 1993. – Том 29. – №8. – С. 1237-1245.

82. *Любина С.В., Долотовский И.М.* Каталогизация ценотических эффектов генов остистости и безостости мягкой яровой пшеницы // Цитология и генетика. – 1994. – Том 28. – №5. – С. 25-31.

83. *Малецкий С.И.* Групповые признаки у растений // Популяционно-генетические аспекты продуктивности растений. – Новосибирск: Наука, 1982. – С. – 5-27.
84. *Крупнов В.А., Лобачев Ю.В.* Гены низкорослости и их проявление у пшеницы // Сельскохозяйственная биология. – 1988. – №2. – С. 118-124.
85. *Allan R.E.* Agronomic comparisons among wheat lines nearly isogenics for three reduced height genes // Crop. Sci. – 1986. – Vol. 26. – №4. – P. 707-710.
86. *Allan R.E.* Agronomic comparisons between Rht 1 and Rht 2 semi dwarf genes in winter wheat // Crop. Sci. – 1989. – Vol. 29. – №5. – P. 1103-1108.
87. *Панайотов В., Тодоров И., Ценов Н., Стоева И.* Основные результаты селекции пшеницы в Болгарии // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1992. – №7. – С. 62-68.
88. *Кумаков В.А.* Физиология формирования урожая яровой пшеницы и проблемы селекции // Сельскохозяйственная биология. – 1995. – №5. – С. 3-19.
89. *Хангильдин В.В., Комарова В.П., Бирюков С.В.* Динамика продукционного процесса у гибридов F₁ озимой пшеницы с разными генами короткостебельности // Цитология и генетика. – 1999. – Том 33. – №4. – С. 62-69.
90. *Силис Д.Я., Каневская А.Г. и др.* Влияние экологических факторов на генетический контроль количественных признаков озимой мягкой пшеницы. Длина главного колоса // Генетика. – 1988. – Том XXIV. – №12. – С. 2149-2156.
91. *Бебякин В.М., Старичева Н.И.* Генетический контроль признаков, определяющих урожайность яровой пшеницы // Цитология и генетика. – 1992. – Том 26. – №2. – С. 60-64.
92. *Коновалов Ю.Б., Коновалова И.М.* Прогноз результатов отбора из густых и разреженных посевов яровой пшеницы на основании изучения модальных популяций // Известия ТСХА. – 1981. – №3. – С. 43-52.

93. *Лонц В.* Способы действия генов и наследуемость хозяйственно-ценных признаков пшеницы // Вопросы селекции и генетики зерновых культур. – М.: СЭВ, 1983. – 299 с.
94. *Драгавцев В.А., Цильке Р.А., Рейтер Б.Г. и др.* Генетика признаков продуктивности яровых пшениц в Западной Сибири. – Новосибирск: Наука, 1984. – 125 с.
95. *Webb R.B.* Crown and root development in wheat varieties // J. of Agricultural Research. – 1936. – №52. – P. 569-583.
96. *Орлюк А.П., Писаренко З.В.* Изменчивость длины стебля и зимостойкости у короткостебельных гибридов пшеницы // Цитология и генетика. – 1996. – №3. – Т.30. – С. 15-20.
97. *Иванников В.Ф., Егорцев Н.А. и др.,* Источники хозяйственно-ценных признаков для селекции озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1998. – №1. - С. 9-12.
98. *Кирьян В.М.* Результаты использования в гибридизации образцов озимой пшеницы с разной степенью морозо- и зимостойкости // Труды VIII Международ. Симпозиума „Нетрадиционное растениеводство, экология и здоровье”. – Симферополь. – 1999. – С. 293-294.
99. *Кір'ян В.М.* Фактори зимостійкості для селекції пшениці озимої м'якої в Лісостепу України // Вісник аграрної науки. – 1999. – №8. – С. 21-25.
100. *Животков Л.А., Шелепов В.В., Власенко В.А., Коломиец Л.А.* Повышение продуктивности озимой пшеницы селекционным путем в условиях Лесостепи Украины // Физиология и биохимия культурных растений. – 1999. – Том.31. – №1. – С. 26-29.
101. *Кириченко Ф.Г., Нефедов А.В., Литвиненко Н.А.* Результаты и пути создания зимостойких сортов озимой мягкой пшеницы для Степи СССР // Науч.-техн. бюлл. ВСГИ. – 1976. – Вып.29. – С. 3-7.
102. *Нефедов А.В., Литвиненко Н.А., Григорян Э.М., Смасько А.А.* Выявление и отбор форм озимой мягкой пшеницы совмещающих высокую

морозостойкость и урожайность // Науч.-техн. бюлл. ВСГИ. – 1976. – Вып.29. – С. 18-22.

103. *Литвиненко Н.А., Козлов В.В.* Стабильность признака морозостойкости в селекции озимой пшеницы на зимостойкость // Вестник с.-х. науки. – 1988. – №2. – С. 109-116.

104. *Кравець В.С.* Развитие представлений об адаптации растений к низким температурам // Физиология и биохимия культурных растений. – 1996. – Том 28. – №3. – С. 167-182.

105. *Кравець В.С.* Роль ліпідів в адаптації клітин рослин до несприятливих умов середовища // Актуальні проблеми фізіології водного режиму та посухостійкості рослин. – Київ. – 1997. – С. 56-59.

106. *Майор П.С., Половинкін І.Г., Кравець В.С.* Вплив низьких температур на затоплення та синтез білків етіолованих проростків озимої пшениці // Физиология и биохимия культурных растений. – 1999. – Том 31. – №2. – С. 130-134.

107. *Майор П.С., Половинкін І.Г., Кравець В.С.* Синтез загальних та мітохондріальних білків озимої пшениці при дії низьких температур та за умов гіпоксії // Доповіді НАН України. – 1999. – №8. – С. 152-156.

108. *Кравець В.С.* Особливості метаболізму злаків при дії низьких температур: Автореф.дис...д-ра. біол. наук: 03.00.04 / Чернівецький державний університет ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 1999. – 33 с.

109. *Кучерявая М.И.* Условия, способствующее повышению зимостойкости озимых пшениц // Селекция и семеноводство. – 1967. – Вып.6. – С. 15-20.

110. *Шелепов В.В., Кульчицкая О.А., Шелепова В.И.* Селекция на зимостойкость мягкой озимой пшеницы в условиях юга Украины // Селекция и семеноводство. – 1979. – Вып.42. – С. 12-16.

111. *Сандухадзе Б.Н., Пома Н.Г., Бугрова В.В.* Создание исходного материала в селекции пшеницы на короткостебельность и морозостойкость // Сельскохозяйственная биология. – 1986. – №10. – С. 23-27.

112. *Бабенко В.И., Нарийчук Ф.Д.* К оценке морозоустойчивости сортов озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1986. – №2. – С. 9-11.
113. *Полтарев Є.М.* Зимостійкість озимих культур у вченні В.Я Юр'єва та шляхи її підвищення // Селекція і насінництво. – 1992. – Вип.72. – С. 86-90.
114. *Терновская Т.К., Жиров Е.Г.* Геномный анализ морозоустойчивости пшеницы // Доклады РАСХН. – 1993. – №6. – С. 3-6.
115. *Савин В.Н., Никитина Л.И.* Морозоустойчивость озимой пшеницы в зависимости от условий выращивания // Доклады РАСХН. – 1993. – №5. – С. 7-9.
116. *Кір'ян В.М.* Морозо- та зимостійкість зразків генофонду озимої пшениці на провокаційних фонах // Селекція і насінництво. – 1998. – Вип.81. – С. 10-17.
117. *Кір'ян В.М.* Джерела зимостійкості для селекції озимої м'якої пшениці в Лісостепу України: Автореф.дис...канд. с.-г. наук: 06.01.05 / Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва. – Харків, 2001. – 19 с.
118. *Моргун В.В., Логвиненко В.Ф., Улич Л.И., Кравец В.С.* Зимостойкость современных сортов озимой пшеницы // Физиология и биохимия культурных растений. – 2000. – Том.32. – №4. – С. 255-260.
119. *Litvinenko N.A.* Some problems of breeding winter – resistant bread winter wheat for the South Ukraine // Proceeding of the conference of the Cereal Section of EUCARPIA. – Wageningen, Netherlands, 1988. – P. 98-108.
120. *Litvinenko N.A., Musich V.N.* Employment of artificial climate in the course of development of frost-hardy winter bread wheat cultivars // Proceedings of the International symposium on cereal adaption to low temperature stress in controlled environments. – Marton – Vasar, Hungary. – 1997. – P. 177-182.
121. *Litvinenko N.A.* Grain quality indices in the program of winter bread wheat breeding for the Steppe region of Ukraine // Wheat in a global environment. Proceedings of the 6 th International wheat conference. – Budapest, Hungary. – 2000. – P. 273-278.

122. *Вареница Е.Т., Градков С.М.* Наследование морозо- и зимостойкости гибридами озимой мягкой пшеницы при диаллельных скрещиваниях // Селекция и семеноводство. – 1985. – №5. – С. 11-13.
123. *Литвиненко Н.А., Лешин В.Н.* Селекция озимой мягкой пшеницы на засухоустойчивость // Вестник с.-х. науки. – 1991. – №4. – С. 130-135.
124. *Литвиненко Н.А., Лешин В.Н.* Биологические аспекты селекции озимой мягкой пшеницы на засухоустойчивость в условиях степной зоны // Сельскохозяйственная биология. – 1993. – №5. – С. 63-70.
125. *Царевская В.Н., Кожушко Н.Н., Сорокина Н.П. и др.* О выносливости к обезвоживанию у разных видов пшениц // Селекция и семеноводство. – 1986. – №5. – С. 18-19.
126. *Литвиненко Н.А., Лешин В.Н.* Водоудерживающая способность у растений озимой мягкой пшеницы // Науч.-техн. бюлл. ВСГИ. – 1990. – №7. – С. 9-13.
127. *Феоктистов П.О., Ляшок А.К., Адамовська В.Г. та ін.* Особливості формування жаростійкості генотипів озимої пшениці на півдні України // Вісник БДАУ. – 2001. – Вип.20. – С. 129-135.
128. *Dolling D.A., Doodson J.K.* The effect of yellow rust on the yield of spring and winter wheat // Brit. Mycol. Soc. Trans. – 1968. – Vol.51. – P. 142-147.
129. *Romig R.W., Calpouzos L.* The relationship between stem rust and loss in yield of spring wheat // Phytopathol. – 1970. – Vol.60. – №12. – P. 142-154.
130. *Mundy E.J.* The effect of yellow rust and control on the yield of Joss Cambier winter wheat // Pl. Path. – 1973. – Vol.22. – P. 142-145.
131. *Buchenau J.W.* Relationship between yield loss and area under the wheat stem rust and leaf rust progress curves // Phytopathol. – 1975. – Vol.65. – P. 35-41.
132. *Van der Plank J. E.* Principles of plant infection. – New York, San Francisco, London: Academic press, 1975. – 216 p.
133. *Орлюк А.П., Базалий В.В.* Формообразование устойчивости к бурой ржавчине у гибридов озимой пшеницы в условиях орошения // Сельскохозяйственная биология. – 1976. – Том XI. – №6. – С. 892-896.

134. Терехов В.И., Кайдаш А.С., Бессмельцев В.И., Солодухина Л.Д., Колесникова В.И. Оценка по связи потерь урожая озимой пшеницы с развитием ржавчины // Сельскохозяйственная биология. – 1978. – Том XIII. – №6. – С. 909-913.
135. Allen R.F. Cytological studies of forms 9, 21 and 27 of *Puccinia graminis tritici* of Khapli Emmer // J. Agr. Rest. – 1926. – Vol.32. – P. 701-725.
136. Allen R.F. A cytological study of *Puccinia triticea* physiologic form 11 on Little Club Wheat // J. Agr. Rest. – 1926. – Vol.33. – P. 201-222.
137. Wales B. Use of biochemical mutants in analysis of chloroplast morphogenesis // Biochemistry of chloroplasts. – London: Eg. J. W. Goodwin, Acad. Press, 1967. – P. 633-653.
138. Pinon J., Bossanyi G., Olah G. Changes in ultrastructure observed in cells infected by *Puccinia graminis* f. sp. tritici // Acta Phytopathol. Acad. Scient. Hung. – 1972. – Vol.7. – №1-3. – P. 21-39.
139. Анпилов М.З. Наследование устойчивости мягкой пшеницы к бурой ржавчине в связи с подбором пар для скрещивания // Труды по прикладной ботанике, генетике и селекции. – 1963. – №2(35). – С. 81-86.
140. Семенко Н.И. О генетических закономерностях иммунитета пшениц к ржавчинным грибам в связи с селекцией // Цитология и генетика. – 1969. – №3-4. – С. 31-34.
141. Орлюк А.П. Успадкування гібридами озимої пшениці стійкості проти бурої іржі в умовах суходолу і зрошення // Зрошуване землеробство. – 1971. – №11. – С. 23-26.
142. Воронкова А.А., Смирнова А.Д. Наследование устойчивости гибридов к различным расам и популяциям бурой ржавчины // Генетика. – 1972. – №8-10. – С. 64-68.
143. Орлюк А.П., Лавриненко Ю.А. Характер наследования гибридами яровой пшеницы устойчивости к стеблевой ржавчине при орошении // Селекция и семеноводство. – 1985. – №1. – С. 25-26.

144. *Воронкова А.А., Трубчанинова А.Д.* Изучение наследования устойчивости к бурой и желтой ржавчинам у некоторых межсортовых гибридов мягкой пшеницы // Труды по прикладной ботанике, генетике и селекции. – 1972. – №3(46). – С. 35-39.
145. *Клечковский Ю.Э.* Влияние некоторых хромосом и цитоплазмы на поврежденность мягкой пшеницы злаковыми мухами // Тезисы 8^й конференции молодых ученых биологов “Экологические вопросы рационального природоиспользования”. – Рига. – 1989. – С. 96.
146. *Клечковский Ю.Э.* Тип действия генов устойчивости к пшеничной мухе у мягкой пшеницы // Бюллетень ВСГИ. – 1990. – №1(75). – С. 39-42.
147. *Беляев И.М.* К определению вредоносности шведской мухи // Доклады ВАСХНИЛ. – 1938. – №6. – С. 19-22.
148. *Самерсов В.Ф., Лобань Н.А., Мормылева В.Ф.* Вредоносность шведской мухи на зерновых культурах в условиях Белоруссии и пути ее регулирования // Защита растений. – Минск. – 1981. – №6. – С. 37-44.
149. *Каменченко С.Е.* Вредоносность шведской мухи при орошении // Защита растений. – 1984. – №9. С. 40-41.
150. *Judenko E.A.* Analytical method for assessing yield losses caused by pests on cereal crops with and without pesticides // Trop. Pest Bull. – 1973. – Vol.2. – P. 1-31.
151. *Шаниро И.Д.* Иммуниетет полевых культур к насекомым и клещам. – Л.: Издательство зоологического института, 1985. – 321 с.
152. *Клечковский Ю.Э.* Исходный материал озимой и яровой пшеницы для селекции на устойчивость к злаковым мухам: Автореф. дис...канд. с.-х. наук: 06.05.01 / Всесоюзный селекционно-генетический институт. – Одесса, 1988. – 20 с.
153. *Painter R.H.* Resistance of plants to insects // Ann. Rew. Entomol. – 1958. – 1958. – Vol.3. – P. 267-290.

154. *Gallun R.L.* Genetic basic Hessian fly epidemics. The Genetic Basis of Epidemis in Agriculture, ed. P. H. Day // *Ann. N. Y. Acad. Sci.* – 1977. – Vol. 287. – P. 1-40.
155. *Набоков Г.Д.* Об оценке гибридных популяций при селекции озимой пшеницы на продуктивность // *Селекция и семеноводство.* – 1993. – №4. – С. 4-7.
156. *Орлюк А.П., Базалий В.В.* Принципы трансгрессивной селекции пшеницы. – Херсон, 1998. – 274 с.
157. *Базалий В.В.* Вплив різних умов зовнішнього середовища і ценотичних умов на проявлення кількісних ознак озимої пшениці // *Таврійський науковий вісник.* – 2000. – Вип.13. – С. 21-28.
158. *Базалий В.В.* Характер прояву адаптивних ознак у різних за продуктивністю форм озимої пшениці // *Бюлетень Інституту зернового господарства.* – 2001. – №17. – С. 49-52.
159. *Зубець М.В.* Невідкладні завдання вчених – селекціонерів // *Вісник аграрної науки.* – 2000. – №12. – С. 5-8.
160. *Базалий В.В.* Характер прояву врожайності і адаптивних ознак у різних біотипів озимої пшениці // *Вісник аграрної науки південного регіону.* – 2001. – Вип.2. – С. 10-13.
161. *Beil G.M., Atkins R.E.* Inheritance of quantitave characters in grain sorghum // *Iowa State Journal of Science.* – 1965. –Vol. 39. –P. 3-8.
162. *Mahmud V.S., Kramer H.H.* Segregetion for yield, height and maturity following a soybeen cross // *Agronomy J.* – 1951. – Vol.43. – №12. – P. 303-312.
163. *Жученко А.А.* Генетика томатов. – Кишинев: Штиинца, 1973. – 633 с.
164. *Литун П.П., Проскурнин Н.В., Гонций Т.В.* Методика полевого селекционного эксперимента. – Харьков.: ХАУ, 1996. – 271 с.
165. *Воскресенская Г.С., Шнота В.И.* Трансгрессия признаков у гибридов Brassica и методика количественного учета этого явления // *Доклады ВАСХНИЛ.* – 1967. – №7. – С. 18-20.

166. *Hayman B.I.* The theory and analysis of diallel crosses // *Genetics*. – 1954. – №39. – P. 798-809.
167. *Драгавцев В.А., Цильке Р.А., Рейтер Б.П. и др.* Генетика признаков продуктивности яровых пшениц в Западной Сибири. – Новосибирск: Наука, 1984. – 125 с.
168. *Ли Ч.* Введение в популяционную генетику. – М.: Мир, 1978. – 555 с.
169. *Хангильдин В.В., Литвиненко Н.А.* Гомеостатичность и адаптивность сортов озимой пшеницы // *Науч.-техн. бюлл. ВСГИ*. – Одесса. – 1981. – Вып.1(39). – С. 8-14.
170. *Бурденюк Л.А.* Применение лабораторно-полевых методов оценки зимостойкости в селекции // *Зимостойкость озимых хлебов и многолетних трав*. – К.: Наукова думка, 1976. – Том 1. – С. 133-138.
171. *Кожушко Н.Н.* Определение засухоустойчивости зерновых культур по изменению параметров водного режима (водоудерживающей способности, водопоглощающей способности, водного дефицита): Методические указания. – Л. – 1988. – 37 с.
172. *Бурденюк Л.А., Молоцький М.Я.* Методи та результати селекції озимої пшениці на посухостійкість на Білоцерківській дослідно-селекційній станції // *Вісник Білоцерківського державного аграрного університету*. – Біла Церква. – 2000. – Вип.10. – С. 33-43.
173. *Гешеле Э.Э.* Методическое руководство по фитопатологической оценке зерновых культур. – Одесса: ВСГИ, 1971. – 180 с.
174. *Бабаянц Л., Мештерхази А., Фехтер Ф. и др.* Методы селекции и оценки устойчивости пшеницы и ячменя к болезням в странах-членах СЭВ. – Прага, 1988. – С. 125-169.
175. *Шитова И.П.* Изучение степени поражения пшеницы грибными заболеваниями в условиях Дагестана: Дис...канд. с.-х. наук: 06.01.11 / ВИЗР. – Л., 1968. – 186 с.

176. Михайлова Л.А., Квитко К.В. Лабораторные методы культивирования возбудителя бурой ржавчины пшеницы *Puccinia recondita* Rob. ex Desm. f. sp. tritici // Микология и фитопатология. – 1970. – Том.4. – Вып.3. – С. 269-273.
177. Михайлова Л.А. Популяционно-генетическое исследование возбудителя бурой ржавчины пшеницы *Puccinia recondita* Rob ex Desm. f sp. tritici в Дербенте: Автореф.дис...канд. с.-х. наук: 06.01.11 / ВИЗР. – Л., 1973. – 112 с.
178. Одинцова И.Г., Михайлова Л.А. Лабораторный метод определения неспецифической устойчивости пшеницы к бурой ржавчине // Сельскохозяйственная биология. – 1981. – Том XVI. – №1. – С. 137-141.
179. Одинцова И.Г., Смирнова Л.А., Михайлова Л.А., Анцилогова Л.К., Кузнецова Е.В. Идентификация генов устойчивости пшеницы к ржавчинным заболеваниям: Методические указания. – Л.: ВИР, 1986. – 33 с.
180. Лобашев М.Е. Генетика. – Л., 1967. – С. 103-177.
181. Шапиро И.Д. и др. Методические рекомендации по оценке устойчивости сельскохозяйственных культур к вредителям. – Л.: ВИЗР, 1978. – С. 6-10.
182. Шапиро И.Д. и др. Методические рекомендации по оценке устойчивости зерновых колосовых культур к вредителям. – М.: ВАСХНИЛ, 1988. – 51 с.
183. Сусидко П.И., Рябченко Н.А. Использование метода видовой концентрации вредителя для создания устойчивых сортов // Доклады ВАСХНИЛ. – 1987. – №11. – С. 10-12.
184. Чесноков П.Г. Методы исследований устойчивости растений к вредителям. – Л., 1953. – 138 с.
185. Заговора А.В. и др. Энтомологическая оценка селекционного материала зерновых и зернобобовых культур: Методические указания. – Харьков, 1980. – 61 с.
186. Шапиро И.Д. Специфика взаимоотношений скрытностеблевых фитофагов с растениями-хозяевами в их онтогенезах // Труды ВИЗР. – 1966. – Вып.26. – С. 157-162.

187. *Judenko E.A.* A method of assessing losses in spring oats from frit fly (*Oscinella frit*) scoot attack // *Bull. Entom. Ros.* – 1969. – Vol.59. – P. 479-484.
188. *Самерсов В.Ф., Мормылева В.Ф.* Вредоносность шведской мухи на зерновых культурах // *Защита растений.* – Минск. – 1982. – №2. – С. 35-47.
189. *Рябченко Н.А.* Полевой метод определения вредоносности шведской мухи на яровом ячмене // *Сельскохозяйственная биология.* – 1984. – №7. – С. 123-125.
190. *Танский В.И.* Биологические основы вредоносности насекомых. – М.: Колос, 1988. – 182 с.
191. *Султанов О.П., Каптен Ю.Л.* Математическая модель для расчета плотности популяций на основе особенностей их пространственной структуры // *Бюлетень ВИЗР.* – 1988. – №70. – С. 29-38.
192. *Каптен Ю.Л.* Пространственное распределение особей насекомых-фитофагов и его значение для фитосанитарной диагностики: Автореф.дис...канд. с.-х. наук: 06.01.11 / ВИЗР. – Л., 1989. – 19 с.
193. *Клечковский Ю.Э.* Типы действия генов, определяющих устойчивость яровой пшеницы к *Phirbia Securis Tuensum* // Тезисы докладов восьмого Всесоюзного совещания по иммунитету сельскохозяйственных растений к болезням и вредителям. – Рига. – 1986. – Ч.1. – С. 75.
194. *Махновская М.Л., Сечняк А.Л., Игнатова С.А., Симоненко В.К.* Разработка условий получения регенерантов из незрелых зародышей пшенично-ржаных гибридов // *Физиология и биохимия культурных растений.* – 1994. – Вып.26. – №6. – С. 149-152.
195. *Белецкий В.А., Литвиненко Н.А., Махновская М.Л., Игнатова С.А.* Регенерационная способность каллусных культур незрелых гибридных зародышей яровой мягкой пшеницы in Vitro // *Науч.-техн. бюлл. СГИ.* – 1997. – №1(87). – С. 25-30.
196. *Аникеев В.В., Кутузов Ф.Ф.* Новый способ определения площади листовой поверхности у злаков // *Физиология растений.* – 1961. – Том 8. – №3. – С. 47-52.

197. Ничипорович А.А., Строганова А.Е., Чмора С.Н., Власова М.П. Фотосинтетическая деятельность растений в посевах. – М.: Издательство АН СССР, 1964. – 135 с.
198. Зеленский М.И., Могилева Г.А., Шитова И.П. Продолжительность периода всходы – колошение и фотохимическая активность хлоропластов пшеницы // С.-х. биология. – 1979. – Том 14. – №2. – С. 202.
199. Аеров И.Л., Лихолат Д.А. Одночасне визначення вмісту пігментів хлоропластів на міцність зв'язку їх з білково-ліпоїдним комплексом в листках рослин // Доповіді АН УРСР. – 1966. – №12. – С. 1599-1601.
200. Dewey D.R., Lu K.H. A correlation and path – coefficient analysis of component of erected wheat grass seed production // Agronomy J. – 1959. – Vol.51. – №9. – P. 72-79.
201. Морозова З.А. Морфогенетический анализ в селекции пшеницы: Методолого-методическое пособие. – М.: Издательство МГУ, 1983. – 77 с.
202. Рокицкий П.Ф. Введение в статистическую генетику. – Минск.: Вышэйшая школа, 1978. – 448 с.
203. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта. – М.: Колос, 1973. – 336 с.
204. Лакин Г.Ф. Биометрия. – М.: Высшая школа, 1990. – 352 с.
205. Орлюк А.П., Василенко Л.Ф., Климентьева Н.И. Продуктивность и адаптивные свойства трансгрессивных форм озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. – К., – 1989. – Вып.66. – С. 3-5.
206. Вавилов Н.И. Иммуитет растений к инфекционным заболеваниям // Известия Петровской СХАМ. – 1919. – Вып. 1-4. – 38 с.
207. Вавилов Н.И. Проблемы иммунитета культурных растений. Избр. Тр. – М.-Л.: Наука, – 1964. – Т.4. – 516 с.
208. Шапиро И.Д., Вилкова Н.А. Устойчивость сельскохозяйственных культур к вредителям (обзорная информация). – М.: ВИНТИС-Х. – 1973. – 64 с.

209. *Шати́ро И.Д., Вилкова Н.А.* Самозащита растений от вредителей. Новая глава иммунологии. Будущее науки: международный ежегодник. – М.: Знание. – 1981. – С. 244-261.
210. *Митрополенко А.И.* Диагностика устойчивости сортов озимой пшеницы против низких температур в связи с уровнем и темпами начальных этапов органогенеза // Селекция и семеноводство Р.м.т.н.с. – 1985. – К.: Вып.85. – С. 71-76.
211. *Губернатор В.В.* Ефективність методів селекції озимої пшениці при динамічному формуванні господарських ознак та властивостей сорту: Автореф. дис...д-ра с.-х. наук: 06.01.05 / Національний аграрний університет. – К., 1994. – 45 с.
212. *Полтарев Е.М.* Проблемы селекции на зимостойкость озимой пшеницы и тритикале в восточной Лесостепи УССР // Селекция и семеноводство. – 1983. – К.: Вып.54. – С. 38-43.
213. *Бондаренко В.И. и др.* Зимовка озимых хлебов. Днепропетровск: ВНИИ кукурузы, 1972. – 68 с.
214. *Федорова Н.А.* Зимостойкость и урожайность озимой пшеницы. – К.: Урожай, 1971. – 153 с.
215. *Журавльова Н.В., Фоманюк В.А.* Диференціація сортів озимої пшениці за ознакою морозостійкості методом прямого проморожування // Вісник БДАУ: Збірник наук. праць. – Біла Церква. – 2001. – Вип.20. – С. 43-47.
216. *Чельцова Л.П.* Учет осенне-весеннего развития злаков в селекции на зимостойкость // Селекция и семеноводство. – 1989. – №2. – С. 2-5.
217. *Зеленский Н.А., Зеленская Г.М.* Осеннее развитие и урожайность озимой пшеницы по зимостойкости // Вісник аграрної науки. – 1998. – №6. – С. 30-31.
218. *Гармашов В.В.* Адаптивність сортів озимої пшениці й еколого-біологічні основи регуляції їхньої продуктивності в південному Степу України: Автореф. дис...д-ра с.-х. наук: 06.01.09 / Національний аграрний університет. – К., 2002. – 40 с.

219. *Моисейчик В.А.* Агрометеорологические условия и перезимовка озимых культур. – Л.: Гидрометиздат, 1975. – 296 с.
220. *Моисейчик В.А., Палатин Э.Г., Скворцов М.Ю.* Расчет толщины притертой к почве ледяной корки на полях с озимыми культурами // Метеорология и гидрология. – 1983. – №10. – С. 94-100.
221. *Просунко В.* Наслідки перезимівлі озимини і прогноз її врожаю // Пропозиція. – 2003. – №5. – С. 38-41.
222. *Голбан Ф.Ф.* Изучение наследования зимостойкости и формы куста у межсортовых гибридов озимой пшеницы // Генетические основы селекции сельскохозяйственных культур в Молдавии. – Кишинев: Штиинца. – 1986. – С. 46-52.
223. *Гармашов В.В.* Морозо- і зимостійкість сортів озимої пшениці залежно від норм азотних добрив у південному Степу УРСР // Вісник с/г науки. – 1983. – №7. – С. 17-20.
224. *Коровин А.И.* Роль температуры в минеральном питании растений. – Л.: Гидромет, 1972. – 237 с.
225. *Коровин А.И.* Растения и экстремальные температуры. – Л.: Гидромет, 1984. – 184 с.
226. *Остапенко Н.В., Карманенко Н.М.* Адаптивное состояние озимой пшеницы различных сортов в условиях стресса // Доклады Российской академии с/х наук. – 1998. – №3. – С. 7-8.
227. *Зеленский М.А.* Использование узких высоких гряд для оценки озимой пшеницы по зимостойкости // Вісник аграрної науки. – 1995. – №5. – С. 49-53.
228. *Косилова А.Н., Стрытина С.О.* Статистическое моделирование зимостойкости озимой пшеницы в зависимости от агрометеорологических условий // Агрохимия. – 1998. – №5. – С. 38-42.
229. *Митрополенко А.И.* Прогнозирование гибели озимых зерновых культур от низких отрицательных температур и ледяной корки // Доклады ВАСХНИЛ. 1989. – №3. – С. 5-7.

230. *Савин В.Н., Никитина Л.И.* // Ж. общей биологии. – 1983. – Т.44. – №5. – С. 123-131.
231. *Гродзинский Д.М.* Системы надежности растительных организмов // Системы надежности клетки. – К.: Наукова думка. – 1977. – С. 17-29.
232. *Колоша О.И., Костенко И.И.* Активность β – фруктофуранозидазы как показатель морозостойкости // Методы оценки устойчивости растений к неблагоприятным условиям среды. Л.: Колос. – 1976. – С. 151-156.
233. *Пемрова О.В., Колоша О.И., Мишустина П.С., Сухарева И.Б.* Множественность форм ферментов и ее модификация у озимой пшеницы в период адаптации к низким температурам // Физиология и биохимия культурных растений. – 1985. – №4. – С. 361-366.
234. *Савич И.М., Перуанский Ю.В.* Биохимическое обеспечение диагностики криоустойчивости зерновых // Физиология и биохимия культурных растений. – 1990. – №1. – С. 13-18.
235. *Roberts D. W. A.* Changes in the proportions of invertase associated with the cold acclimation of wheat // Ibid. – 1979. – Vol.57. – №4. – P. 413-419.
236. *Roberts D. W. A.* Changes in the of invertase during the development of wheat leaves growing under cold-hardening and non- hardening conditions // Ibid. – 1981. – Vol.60. – №1. – P. 1-6.
237. *Болдук Р.А., Зверева Г.Н., Трунова Т.И.* Влияние сахаров на освобождение фосфотаз из клеток озимых злаков под влиянием низких температур // Физиология растений. – 1982. – Т. 29. – Вып.2. – С. 332-337.
238. *Трунова Т.И.* Световой и температурный режимы при закаливании озимой пшеницы и значение олигосахаридов для морозостойкости // Физиология растений. – 1965. – Т.12. – Вып.1. – С. 85-92.
239. *Roberts D.W.A.* The invertase component of cold-hardy and cold-sensetive wheat leaves // Can. J Bot. – 1975. – Vol.53. – P. 1333-1337.
240. *Трунова Т.И.* Физиология закаливания озимых злаков к морозу низкими положительными температурами: Автореф. дис...д-ра биол. наук: 03.00.12 / Институт физиологии растений. – Москва, 1979. – 48 с.

241. *Krishnan H.B., Joan T.B., Okita T.W.* Wheat invertases. Characterization of cell wall-bound and soluble forms // *Pl. Physiology*. – 1985. – Vol.75. – №2. – P. 241-245.
242. *Roberts D.W.A.* A method for separation the various of invertase in extracts of single leaves of plant of wheat // *Ibid.* – 1976. – Vol.54. – №13. – P. 1509-1511.
243. *Барская Т.А., Вичурина Г.А.* Влияние заморозков на активность ферментов углеводного комплекса у растений // *Биол. науки*. – 1966. – №2. – С. 153-155.
244. *Колупаев Ю.Е., Борисенко Л.Р., Рябчун Н.И.* Особенности проявления активности инвертазы в условиях гипотермии в связи с морозостойкостью озимых злаков // *Физиология и биохимия культурных растений*. – 1993. – Т. 25. – №4. – С. 387-391.
245. *Вавилов Н.И.* Закон гомологических рядов в наследственной изменчивости. – М.: Л., 1935. – 56 с.
246. *Rosenzweig C.* *Proc. Int. Crop Sci. Congr., Ames, USA, 1992.* – P. 59.
247. *Тихомиров В.Т.* Современные проблемы адаптивной селекции самоопыляющихся зерновых культур // *Сельскохозяйственная биология*. – 1995. – № 1. – С. 37-40.
248. *Рябченко А.Н.* Использование принципов адаптивной селекции при создании засухоустойчивых сортов пшеницы // *Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету*. – 2004. – № 2. – С. 60-64.
249. *Жученко А.А.* Адаптивный потенциал культурных растений. – Кишинев: Штиинца, 1988. – 767 с.
250. *Санина Н.В., Глуховцев Н.И., Головченко А.П.* Вододерживающая способность листьев растений яровой мягкой пшеницы как критерий засухоустойчивости сортов при селекции // *Сельскохозяйственная биология*. – 1996. – № 1. – С. 80-85.
251. *Драгавцев В.А.* Эколого-генетический скрининг генофонда и методы конструирования сортов сельскохозяйственных растений по урожайности,

устойчивости и качеству: Методические рекомендации. – СПб: ВИР, 1997. – 29 с.

252. *Удовенко Г.В., Драгавцев В.А., Щедрина З.А.* Проявление важнейших эколого-генетических систем продуктивности у пшеницы при разных условиях водообеспеченности растений // Доклады Российской академии с.-х. наук. – 1999. – №1. – С. 3-5.

253. *Зеленский М.А.* Полигон для селекции озимой пшеницы на засухоустойчивость и продуктивность // Вісник аграрної науки. – 1996. – № 12. – С. 26-30.

254. *Кириченко Ф.Г., Нефедов А.В.* О создании сортов озимой пшеницы для непаровых предшественников // Селекция и семеноводство. – 1982. – № 7. – С. 10-14.

255. Способ отбора засухоустойчивых форм и сортов пшеницы: А.с. 1433436 СССР, А 01 G 7/00. / *Н.А. Литвиненко, А.В. Абакуменко* (СССР). – № 4237637/30-13; Заявлено 06.03.87; Опубл. 30.10.88, Бюл. № 40. – 5 с.

256. *Абдулбатиева С.А., Байрамова Дж.А., Талаи Дж.М., Махмудов Р.У.* Определение засухоустойчивости сортов пшеницы // Сборник тезисов 2-й международной конференции. Современные проблемы генетики, биотехнологии и селекции растений, Харьков, ИР им. В.Я. Юрьева. – 2003. – С 117-118.

257. *Finny F.R., Knight B.A.* The effect of soil physical conditions produced by various cultivation system of the root development of winter wheat // J. Agr. Sci. – 1973. – Vol.80. – №3. – P. 78-84.

258. *Haun F.R.* Visual guantification of wheat development // Agron. J. – 1973. – Vol.65. – №1. – P. 48-51.

259. *Вожегова Р.А., Орлюк А.П., Писаренко З.В.* Визначення посухостійкості сортів озимої пшениці на початкових етапах онтогенезу // Таврійський науковий вісник: Зб. наук. пр. – Херсон: Айлант, 1998. – Вып.4. – С. 23-26.

260. *Бондаренко В.И., Климов А.Н.* Влагопотребление и продуктивность разновозрастных растений озимой пшеницы // Доклады ВАСХНИЛ. – 1987. – №10. – С. 8-11.
261. *Удольская А.Н.* Засухоустойчивость яровой пшеницы. – Омск, 1936. – 107 с.
262. *Полимбетова Ф.А., Мамонов Л.К., Ким Г.Г. и др.* К оценке растений пшеницы на засухо- и жароустойчивость в полевых условиях // Сельскохозяйственная биология. – 1974. – Т.IX. – №2. – С. 235-237.
263. *Тагель Дін М.М., Мусієнко М.М., Оканенко О.А. та ін.* Жаростійкість сортів пшениці різного екологічного походження // Український ботанічний журнал. – 1996. – №1-2. – С. 42-47.
264. *Гаврилов С.В., Феоктістов П.О. та ін.* Особливості формування стійкості рослин м'якої та твердої пшениці до температурних стресів // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2001. – Вип.12. – С. 44-48.
265. *Мусиенко Н.Н., Капля А.В., Оканенко А.А. и др.* Жаростойкость и продуктивность озимой пшеницы. – К.: Наукова думка, 1985. – 191 с.
266. *Оканенко А.А., Таран Н.Ю.* Действие повышенной температуры и дефицита влаги на состав липидного комплекса хлоропластов озимой пшеницы // Факторы среды и организация первичного процесса фотосинтеза. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 120-126.
267. *Лесовой М.П., Кольнобрицкий Н.И., Рабинович С.В., Васильева И.В., Пантелеев В.К.* Оценка исходного материала озимой пшеницы на устойчивость против листовых болезней // Селекция и семеноводство. – 1990. – Вып. 69. – С. 40-54.
268. *Рейтер Б.Г., Россеева Л.П., Мешкова Л.В.* О создании устойчивых к бурой ржавчине аналогов сортов мягкой яровой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1995. – №1. – С. 18-19.
269. *Руденко М.М.* Бура іржа. Стійкість озимої пшениці до хвороби в лабораторних умовах // Захист рослин. – 1997. – №11. – С. 8.

270. *Ковалишина Г.* Основа захисту – сорти. Селекція озимої пшениці на імунітет у Миронівському інституті пшениці // Захист рослин. – 2002. – №6. – С. 5-6.
271. *Павлючик О.П.* Пошук джерел стійкості проти збудника бурої листової іржі пшениці // Захист і карантин рослин. – 2003. – Вип. 49. – С. 36-44.
272. *Абакуменко А.В.* Методические пути селекции озимой пшеницы на устойчивость к мучнистой росе и бурой ржавчине // Селекция и семеноводство. – 1981. – №12. – С. 11-13.
273. *Абакуменко А.В.* Результаты работы по созданию сортов озимой мягкой пшеницы устойчивых к ржавчине и мучнистой росе // Научно-технический бюллетень ВСГИ. – 1986. – №2(60). – С. 6-12.
274. *Абакуменко А.В.* Результаты тройных и насыщающих скрещиваний в селекции озимой пшеницы на устойчивость к мучнистой росе и бурой ржавчине // Селекция и семеноводство. – 1988. – №2. – С. 11-14.
275. *Абакуменко А.В.* Селекция озимой пшеницы на сочетание устойчивости к мучнистой росе и ржавчине с другими хозяйственно-биологическими свойствами // Научно-технический бюллетень ВСГИ. – 1989. – №2(72). – С. 6-10.
276. *Синиговец М.В.* Отечественные и зарубежные сорта пшеницы с расоспецифической устойчивостью к бурой ржавчине // Селекция и семеноводство. – 1990. – №6. – С. 30-34.
277. *Сорокина Г.К., Алексеева Т.П., Наскидашвили Ж.Г., Скарулидзе З.В.* Возрастная устойчивость пшеницы к бурой ржавчине // Селекция и семеноводство. – 1991. – №6. – С. 19-20.
278. *Жемчужина А.И., Назарова Л.Н., Дымченко А.М.* Устойчивость сортов озимой пшеницы к бурой ржавчине // Селекция и семеноводство. – 1992. – №1. – С. 6-11.
279. *Дорохов Б.А.* Устойчивость к бурой ржавчине гибридов озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1992. – №1. – С. 16-18.

280. Падерина Е.В., Чмут Л.Я. Проблемы селекции зерновых культур на иммунитет // Селекция и семеноводство. – 1995. – №1. – С. 15-18.
281. Абакуменко А.В., Литвиненко М.А. Реалізація програми селекції озимої м'якої пшениці на комплексну стійкість до фітозахворювань // Бюллетень СГІ. – 1997. – №1(87). – С. 11-18.
282. Das M.K., Rajaram S., Kronstad W.E., Mundt C.C., Singh R.P. Associations and genetics of three components of slow rusting in leaf rust of wheat // Euphytica. – 1993. – Vol.68. – P. 99-109.
283. Saini R.G., Dhindsa S., Gupta A.K., Goel R.K. Differential preference of Indian leaf rust races for hexaploid and tetraploid wheats // Cereal Rusts and Powdery Mildews Bull. – 1999. – Vol.25-27. – P. 49-53.
284. Kumor Suboah Tewari A.N. Field evaluation of slow leaf rusting resistance in wheat cultivars // Cereal Rusts and Powdery Mildews Bull. – 1999. – Vol.25-27. – P. 29-33.
285. Vechet L. Leaf rust occurrence in European winter varieties and breeding lines // Plant Prot. Sci. – 2000. – Vol. 36. – №4. – P. 141-146.
286. Mirza J.I., Singh R.P., Ahmad J. Resistance to leaf rust in Pakistan wheat lines // Pakistan J. of agric. Sciences. – 2000. – Vol.3. – №6. – P. 1056-1061.
287. Jerkowiec J. Contribution of non-specific leaf rust resistance in Yugoslav wheat production and breeding // Sustainable systems of Cereal Crop Protection against Fungal Diseases as the Way of Reduction of Toxin Occurrence in Food Webs. – Czech Republic. – 2001. – P. 64-85.
288. Гешеле Э.Э., Бабаянц Л.Т. Отбор родоначальников селекционных номеров озимой пшеницы в ржавчинном селекционном питомнике // Ржавчина хлебных злаков. – М.: Колос, 1975. – С. 149-150.
289. Jonson R., Taylor A.J. Spore yield of pathogens in investigations of the race-specificity of host resistance // Ann Rev. Phytopathol. – 1976. – Vol. 14. – P. 97-111.

290. *Дмитриев А.П.* Лабораторные методы оценки неспецифической устойчивости зерновых культур к болезням // С.- х. биология. – 1990. – №3. – С. 179-182.
291. *Одинцова И.Г., Михайлова Л.А.* Горизонтальная устойчивость пшеницы к бурой ржавчине, связанная с неэффективными генами вертикальной устойчивости. 1. Устойчивость моногенных линий пшеницы серии Thatcher // Генетика. – 1988. – Том 24. – №6. – С. 1041-1047.
292. *Hyde P.M., Elahinia S.A.* The expression of partial resistance to *Puccinia striiformis* in wheat. Effects on colony growth and spore production // J. Phytopathol. – 1990. – Vol.129. – №3. – P. 203-209.
293. *Jonson R., Bowyer D.E.* A rapid method for measuring production of yellow rust spores on singete seedlings to assess differential interactions of wheat cultivars with *Puccinia striiformis* // Ann. appl. Biol. – 1974. – №3. – P. 251-258.
294. *Mehta Y.R., Zadoks J.C.* Uredospore production and sporulation period of *Puccinia recondita* f. sp. *tritricina* on primary leaves of leaves of wheat // Neth. J. Plant Pathol. – 1970. – Vol. 76. – №5. – P. 267-276.
295. *Priestley R.M., Doliny D.A.* A technique for measuring the spore production of yellow rust (*Puccinia striiformis*) on wheat varieties // Proc. Europ. and Mediterranean Cereal Rust Conference. – Czechoslovakia, Praha. – 1972. – Vol.1. – P. 219-223.
296. *Wilson J., Shaner G.* Individual and cumulative effects of long latent period and low invection type reactions to *Puccinia recondita* in Triticale // Phytopathology. – 1989. – Vol.79. – №1. – P. 101-108.
297. *Наумов Л.А.* Ржавчина хлебных злаков в СССР. – М.-Л.: Сельхозгиз, 1939. – С. 29-41.
298. *Михайлова Л.А.* Генетика ржавчинных грибов // Генетические основы устойчивости растений к болезням. – Л.: Колос. – 1977. – С. 83-94.
299. *Рябченко Н.А., Шелекетина И.А., Косов А.Г., Дудник Г.В., Рябченко А.Н.* Комплексный иммунитет озимой пшеницы к вредителям и болезням //

- Гомеостаз и адаптивный потенциал агроценоза. – Днепропетровск: „Пороги”. – 1998. – С. 69-73.
300. *Peyton C.A., Bowen C.C.* The host-parasite interface of *Peronospora manshurana* of *Glycine max* // *Amer. J. Bot.* – 1963. – Vol.50. – P. 787-797.
301. *Akai S., Fukutomi M.* An anatomical approach to the mechanism of fungal infections in plants // *Dynam. Role. Molec. Constituents Plant – Parasite Interact.* – 1967. – P. 1-18.
302. *Орлюк А.П., Малярчук І.М.* Вплив інтенсивності ураження бурюю іржею на продуктивність озимої пшениці // Тезиси докладов міжнародной конференції молодих учених „Современные проблемы генетики, биотехнологии и селекции растений”. – Харьков. – 2001. – С. 103-104.
303. *Куперман Ф.М.* Морфофизиология растений. – М.: Высшая школа, 1968. – 223 с.
304. *Куперман Ф.М.* Морфофизиология растений. – М.: Высшая школа, 1977. – 288 с.
305. *Рябченко Н.А., Домашнева Е.В., Орендарчук П.М.* Интегрированная защита зерновых культур от злаковых мух. – Днепропетровск: “Пороги”, 1998. – 129 с.
306. *Домашнева Е.В., Рябченко Н.А.* Эколого-физиологический анализ скрытностебельных вредителей зерновых культур в северной Степи Украины // *Адаптогенез и надежность растительных систем.* – Днепропетровск: “Пороги”. – 1999. – С. 58-63.
307. *Рябченко Н.А., Орендарчук П.М., Домашнева Е.В.* Иммуитет зерновых культур к шведским мухам. – Днепропетровск: “Поліграфіст”, 1997. – 129 с.
308. *Танский В.И.* Вредоносность насекомых и методы ее изучения. – М.: ВНИИТЭНСХ, 1975. – 68 с.
309. *Танский В.И.* Определение экономических порогов вредоносности насекомых // *Защита растений.* – 1978. – №2. – С. 21-22.

310. *Танский В.И.* Экономические пороги вредоносности насекомых и их роль в защите растений // Информационный бюллетень ВПС/МОББ. – 1981. – №4. – С. 46-86.
311. *Вилкова Н.А.* Физиологические основы теории устойчивости растений к вредителям: Автореф. дис...д-ра с.-х. наук: 06.01.11 / ВИЗР. – Л.-Пушкино, 1980. – 48 с.
312. *Шапиро И.Д., Вилкова Н.А.* О природе иммунитета растений к вредителям // С.-х. биология. – 1972. – Т. 7. – №6. – С. 846-862.
313. *Чесноков П.Г.* Устойчивость зерновых культур к насекомым. – М.: Советская наука, 1956. – 307 с.
314. *Шапиро И.Д., Жуковский С.Г.* К вопросу о причинах зональной устойчивости пшеницы к шведской мухе // Тезисы докладов четвертого съезда ВЭО. – М.-Л., – 1959. – С. 112-113.
315. *Вилкова Н.А.* Биологические и морфофизиологические особенности злаковых мух и их связь с устойчивостью кукурузы к повреждениям: Автореф. дис...канд. с.-х.. наук: 06.01.11 / ВИЗР. – Л., 1963. – 19 с.
316. *Шапиро И.Д.* Использование методов биологического контроля за развитием и ростом растений при их защите от вредителей // Биологический контроль в сельском хозяйстве. – М.: МГУ, 1962. – С. 266-274.
317. *Шапиро И.Д.* Биологические основы построения систем мероприятий по защите кукурузы от шведской мухи: Автореф. дис...д-ра. с.-х.. наук: 06.01.11 / ВИЗР. – Л., 1964. – 46 с.
318. *Сазонов А.П.* Особенности взаимоотношений внутрстеблевых вредителей и их кормовых растений: Автореф. дис...канд. с.-х.. наук: 06.01.11 / ВИЗР. – Л., 1971. – 23 с.
319. *Беляев И.М.* Вредители зерновых культур. – М.: Колос, 1974. – 276 с.
320. *Кузнецова Е.Д.* Шведская муха // Защита растений. – 1969. – №6. – С. 47-48.

321. *Знаменский А.В.* Насекомые, вредящие полеводству. Вредители зерновых злаков // Труды Полтавской с.-х. опытной станции. – 1926. – №50. – 296 с.
322. *Cunningham I.T., Juda D.I., Chambers D.I., Nagawa S.I.* Aerial broadcast of free-falling pupae of the Mediterranean fruit fly for Sterile-release Programs // J. Econ. Entomol. – 1971. – Vol.64. – №4. – P. 945-950.
323. *Михайлова Н.А.* О вредоносности шведской мухи на посевах зерновых культур в ЦЧЗ России // Современные методы и средства защиты с.-х. культур от вредителей, болезней и сорняков. – Воронеж, 1986. – С. 112-117.
324. *Друз'як В.В.* Відмінності сортів та селекційних форм озимої м'якої пшениці за інтенсивністю процесів росту на основних етапах органогенезу: Автореф. дис...канд. с.-х. наук: 06.00.05 / Національний аграрний університет. – К., 1995. – 22 с.
325. *Таги-заде И.К.* Модификация природными полифенолами спонтанной мутабельности растений // Тезисы докладов Всесоюзной конференции "Биоантиоксидант". – М., 1989. – Том 1. – С. 223.
326. *Рябченко Н.А., Домашнева Е.В., Лошак А.И., Дудник Г.В.* Шведская муха. – Днепропетровск: "Пороги", 1999. – 220 с.
327. *Рябченко Н.А., Орендарчук П.М., Домашнева Е.В.* Иммуитет зерновых культур к шведским мухам. – Днепропетровск: "Полиграфист". – 1997. – 206 с.
328. *Краснобаев Е.Н., Коробко Е.И., Лысинов В.Н.* Сравнительное изучение свободных радикалов и мутабельности облученных семян линейной кукурузы при длительном хранении // Молекулярные механизмы генетических процессов. Мутагенез и репарация. – М.: Наука, 1976. – С. 61-67.
329. *Рябченко Н.А., Домашнева Е.В., Орендарчук П.М., Лошак А.И.* Направленность иммунологического адаптивного ответа в растениях // Адаптогенез и надежность растительных систем. – Днепропетровск: "Пороги". – 1999. – С. 226-235.

330. *Березкин А.Н.* Связь между повреждением зеленоглазкой и спонтанной гибридизацией озимых форм с яровыми // Доклады ТСХА. – 1969. – Вып. 152. – С. 215-218.
331. *Петленко В.А.* Философские вопросы теории патологии. – Л.: Медицина, 1 книга, 1968. – 285 с.
332. *Шапиро И.Д., Новожилов К.В., Вилкова Н.А.* Иммуитет растений к вредителям и вопросы стратегии и тактики защиты растений // С.-х. биология. – 1976. – Т.11. – №1. – С. 135-146.
333. *Шапиро И.Д., Вилкова Н.А., Слепян Э.И.* Иммуитет растений к вредителям и болезням. – Л.: Агропромиздат, 1986. – 191 с.
334. *Рябченко Н.А., Ольховская-Буркова А.К., Домашнева Е.В., Лошак А.И.* Конституциональная устойчивость растений к вредителям // Адаптогенез и надежность растительных систем. – Днепропетровск: “Пороги”. – 1999. – С. 15-23.
335. *Заговора А.В.* Методы оценки сортов ячменя и пшеницы на устойчивость к шведской мухе // Селекция и семеноводство зерновых культур. – Харьков. – 1953. – С. 192-199.
336. *Грязнов А.А.* Провокационный фон в селекции ячменя на устойчивость к шведской мухе // Тезисы докладов 8 Всесоюзного совещания по иммунитету сельскохозяйственных растений к болезням и вредителям. – Ч.1. – Рига. – 1986. – С. 41
337. *Поляков И.Я.* Обеспечение планирования профилактической защиты растений и проверка достоверности прогнозов // Методы автоматизации программирования и планирования работ по защите растений. – Л. – 1989. – С. 5-19.
338. *Поляков И.Я.* Динамика численности животных и управление ею // 5^я Всесоюзная экологическая конференция “Современные проблемы экологии”. – М.: МГУ. – 1973. – С. 121-144.
339. *Поляков И.Я.* Методы управления агроэкосистемами и принципы их разработки. – М.: ВНИИТЦСХ, 1976. – 66 с.

340. *Беляев И.М., Маслова А.А., Антонова Н.Е.* Защита зерновых культур от шведской мухи. – М.: Россельхозиздат, 1981. – 79 с.
341. *Каптен Ю.Л.* Пространственное распределение особей насекомых фитофагов и его значение для фитосанитарной диагностики: Автореф. дис...канд. с.-х. наук: 06.01.11 / ВИЗР. – Л., 1989. – 19 с.
342. *Косенков И.И.* Алгоритм выявления статистической структуры полей, численности и засоренности посевов зерновых культур вредной черепашкой (на примере Краснодарского края). – Л.: Труды ВИЗР. – 1976. – Вып. 50. – С. 169-179.
343. *Лукьяненко П.П., Лукьяненко П.А.* Селекция скороспелых, высокоурожайных сортов озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1951. – №8. – С. 11-18.
344. *Неттевич Э.Д.* Повышение потенциала продуктивности зерновых культур и скороспелость // Сельскохозяйственная биология. – 1982. – Том 17. – №1. – С. 5-25.
345. *Мединец В.Д.* Пути повышения выхода зерна в общем урожае озимой пшеницы // Вестник с.-х. науки. – 1983. – №1. – С. 7-13.
346. *Ельников Н.И., Норик И.М.* Селекция интенсивных сортов озимой пшеницы на ранневесеннее отрастание и скороспелость // Селекция и семеноводство. – 1989. – Вып. 66. – С. 5-8.
347. *Ищенко В.І.* Господарсько-біологічні характеристики вихідного матеріалу для селекції озимої пшениці на скоростиглість // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 1999. – Вип.19. – С. 91-95.
348. *Ищенко В.І.* Біологічні особливості та господарська цінність ранньостиглих сортів пшениці // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету. – 2001. – Вип.15. – С. 66-70.
349. *Стельмах А.Ф.* Изучение генетики типа и скорости развития мягких пшениц во ВСГИ // Генетико-цитологические аспекты селекции сельскохозяйственных растений. – Одесса: ВСГИ. – 1984. – С. 5-14.

350. *Федоров А.К.* Физиологические основы продолжительности вегетационного периода зерновых культур // Вестник с.-х. науки. – 1987. – №4(387). – С. 37-81.
351. *Стельмах А.Ф.* Генетика типа развития мягких пшениц // Доклады ВАСХНИЛ. – 1981. – №1. – С. 3-5.
352. *Стельмах А.Ф.* Генетика типа развития и продолжительность вегетационного периода мягких пшениц // Селекция и семеноводство. – 1981. – Вып.48. – С. 27-31.
353. *Стельмах А.Ф.* Генетическая связь яровизированной чувствительности с фотопериодической отзывчивостью у озимых мягких пшениц // Науч.-техн. бюл. ВСГИ. – 1986. – №4. – С. 20-24.
354. *Стельмах А.Ф., Воронин А.Н.* Генетические эффекты локусов Vrn 1-3 по хозяйственным признакам мягкой пшеницы // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1987. – №12. – С. 68-74.
355. *Стельмах А.Ф., Кучеров В.А.* Создание набора почти изогенных линий по локусам системы Rpd (к обоснованию методики) // Генетико-цитологические аспекты селекции сельскохозяйственных растений. – Одесса: ВСГИ. – 1984. – С. 85-89.
356. *Лобова М.И.* Изучение некоторых признаков сорта пшеницы Новосибирская 67 методом моносомного анализа: Автореф.дис...канд. биол. наук: 06.01.05 / СИБНИИСХОЗ. – Новосибирск, 1985. – 20 с.
357. *Кошкарлова Т.А., Агамалова С.Р., Подольский В.З.* Физиологическое изучение мягкой пшеницы разных типов развития // Физиология и биохимия культурных растений. – 1993. – Том 25. – №4. – С. 408-412.
358. *Морозова З.А.* Основные закономерности морфогенеза пшеницы и их значение для селекции. – М.: Издательство МГУ, 1986. – 162 с.
359. *Морозова З.А.* Перспективность сорта пшеницы определяется его морфофизиологическим типом // Природа. – 1980. – №5. – С. 117-118.

360. *Морозова З.А.* Основные закономерности морфогенеза пшеницы и их значение для селекции: Автореф. дис... д-ра биол. наук: 06.01.05 / Главный ботанический сад АН СССР. – М., 1988. – 36 с.
361. *Козлечков Г.А.* Структура главного побега пшеницы как отражение влияния генеративных элементов на вегетативные // Доклады ВАСХНИЛ. – 1987. – №1. – С. 6-8.
362. *Орлюк А.П., Базалий Г.Г., Базалий В.В.* Формирование продуктивности у короткостебельных сортов озимой пшеницы в условиях орошения // Сельскохозяйственная биология. – 1981. – Том XVI. – №5. – С. 719-721.
363. *Литвиненко М.А., Гончарук Н.О.* Селекція сортів м'якої пшениці інтенсивного типу на витривалість до вилягання в умовах Півдня України // Наук.-техн. бюлл. СГІ. – 1993. – №1(83). – С. 8-13.
364. *Лыфенко С.Ф.* Полукарликовые сорта озимой пшеницы. – К.: Урожай, 1987. – 192 с.
365. *Синицина С.М., Александров Э.М.* Корреляция между устойчивостью к полеганию и некоторыми хозяйственно-ценными морфологическими признаками у озимой пшеницы // Исследования по селекции и семеноводству. – Ленинград: ЛСХИ. – 1971. – Том 165. – Выпуск 1. – С. 11-18.
366. *Гилл К.С.* Карликовые пшеницы. – М.: Колос, 1984. – 184 с.
367. *Волков В.А.* Реакция сортов озимой пшеницы в условиях полива на нормы высева и удобрения // Сб. тр. молодых ученых. – КНИИСХ. – 1974. – Вып.4. – С. 91-96.
368. *Голобан Ф.Ф.* Изучение наследования высоты растений у озимой пшеницы // Генетические основы селекции сельскохозяйственных культур в Молдавии. – Кишинев: Штиинца, 1986. – С. 52-58.
369. *До Вьет Ань* Изменчивость хозяйственно ценных признаков и свойств сортообразцов мягкой и твердой яровой пшеницы в зависимости от сроков посева и густоты стояния растений: Автореф. дис... канд. с.-г. наук: 06.01.05 / Институт рослинництва ім. В.Я. Юр'єва УААН. – Харків, 1993. – 24 с.

370. *Маренич М.М.* Мінливість господарсько цінних ознак гібридів озимої м'якої пшениці залежно від добору батьківських форм: Автореф.дис...канд. с.-г. наук: 06.01.05 / Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва УААН. – Харків, 2001. – 18 с.
371. *Литвиненко Н.А., Козлов В.В.* Связь темпов осеннего и ранневесеннего роста и развития растений с продуктивностью и морозостойкостью у озимой пшеницы // Технология возделывания зерновых культур и проблемы их селекции. Науч. тр. Мироновского института селекции пшеницы. – Мироновка. – 1990. – С. 24-31.
372. *Володарский Н.И., Циунович О.Д.* Морфофизиологические особенности растений пшеницы в связи с разработкой моделей высокопродуктивного сорта // Сельскохозяйственная биология. – 1978. – Том 13. – №3. – С. 323-332.
373. *Ремесло В.Н., Василенко И.И. и др.* Особенности реализации потенциальной продуктивности Мироновских сортов пшениц // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1979. – №10. – С. 12-20.
374. *Лукьяненко П.П.* О селекции низкостебельных сортов озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1971. – №2. – С. 12-19.
375. *Орлюк А.П.* Теоретичне обґрунтування і практичне використання принципів адаптивної селекції озимої пшениці для умов південного Степу України: Автореф.дис...д-ра с.-г. наук: 06.01.05 / Інститут зернового господарства УААН. – Дніпропетровськ., 2002. – 46 с.
376. *Asana R.D., Mani V.S.* Photodynthesis in the ears of five varieties of wheat // Nature. – 1949. – Vol.163. – P. 41-42.
377. *Evans L.T., Dunsione R.L.* Some physiological aspects of evolution of wheat // Austr. J. Biol. Sci. – 1970. – Vol.23. – №4. – P. 725-741.
378. *Krenzer E.G.Jr., Moss D.N.* Carbon dioxyde enrichment effects upon yield and yield components in wheat // Crop Sci. – 1975. – Vol.15. – №1. – P. 71-74.

379. *Гармашов В.В.* Взаємозв'язок розвитку вегетативних і генеративних органів у напівкарликових сортів озимої м'якої і твердої пшениці за різного рівня азотного живлення // Вісник с.-г. науки. – 1987. – №6. – С. 37-41.
380. *Асеева И.Б.* Фотосинтетические свойства сортов озимой пшеницы, различающихся по продуктивности // Селекция и семеноводство. Р.м.т.н.с. – Выпуск 59. – С. 63-67.
381. *Kirby E.J.M.* Ear development in spring wheat // J. Agr. Sci. Cambr. – 1974. – Vol.82. – P. 437-447.
382. *Бирюков С.В., Хангильдин В.В., Комарова В.П., Крестинков И.С.* Взаимосвязь между продуктивностью и физиологическими параметрами ассимиляционного аппарата растений озимой пшеницы в связи с созданием сортов интенсивного типа // Сельскохозяйственная биология. – 1986. – №12. – С.8-13.
383. *Bireska H., Dakis-Wiodkovska L.* Photosynthetic activity and productivity before and after ear emergence in spring wheat // Acta Soc. Bot. Polon. – 1966. – Vol.35. – №4. – 637-662.
384. *Nybor N.* The pigment characteristics of chlorophyll mutations in wheat // Hereditas. – 1955. – Vol.41. – № 4. – P. 183-189.
385. *Рябченко О.М.* Показники фотосинтетичної діяльності у різних генотипів озимої пшениці // Бюлетень інституту зернового господарства. – 2005. – №23-24. – С. 128-132.
386. *Куперман Ф.М.* Биология развития культурных растений. М.: Высшая школа, 1982. – 343 с.
387. *Bingham J.* Investigations on the physiology of yield in winter wheat, by comparisons of varieties in grain number per ear // J. Agric. Sci. Canb. – 1967. – Vol.68. – P. 411-422.
388. *Бебякин В.М., Коробова Н.И.* Эффекты взаимодействия генов, контролирующих показатели структуры урожая и качества зерна озимой пшеницы // Доклады ВАСХНИЛ. – 1990. – №5. – С. 2-6.

389. Хангильдин В.В. Системный анализ теории селекции. – Прикл. Аспекты генетики, цитологии и биологии. – Одеса, 1988. – С. 84-99.
390. Rowson H.M. Spikelet number its control and relation to yield per year in wheat // Austr. J. Biol. Sci. – 1970. – Vol. 23. – P. 1-15.
391. Чекалкин Н.М., Беляева Е.Г. Изменчивость признаков в популяциях озимой пшеницы в зависимости от типа и направления отбора // Селекция и семеноводство. – 1986. – №2. – С. 15-16.
392. Тетерятченко К.Г. Тип растения как цель селекции озимой пшеницы на комплекс хозяйственно ценных признаков и свойств // Интенсификация приемов селекции и семеноводства полевых культур: Сборник научных трудов, Харьков, 1989. – С. 37-40.
393. Попереля Ф.А., Соколов В.М., Кашищанов А.С. Некоторые проблемы качества товарного зерна украинской пшеницы // Хранение и переработка зерна. – 2000. – №5. – С. 10-15.
394. Орлюк А.П., Жукова Л.Ф., Гончарова К.В. Проблеми селекції сортів озимої пшениці та якості зерна в умовах зрошення // Вісник с.-г. науки. – 1984. – №12. – С. 6-9.
395. Кириченко Ф.Г., Литвиненко Н.А., Адамовская В.Г. Селекция озимой мягкой пшеницы на повышенную белковость зерна // Вестник с.-х. науки. – 1986. – №6. – С. 72-79.
396. Кириченко Ф.Г., Литвиненко Н.А., Адамовская В.Г. Селекция озимой пшеницы на высокое содержание белка // Доклады ВАСХНИЛ. – 1979. – №11. – С. 6-8.
397. Brunori A., Figueroa A., Micke A. In: Cereal grain protein improv. // Proc. Final Res. Co-ordin. – Vienna. – 1984. – 321 p.
398. Knott D.R. Modern concepts of disease resistance in wheat // 4 th FAO Rocrefeller Wheat Seminar. – 1974. – P. 140-146.
399. Williams P.S. Reasons underlying variations in the protein content of Australian wheat // Cereal Sci. Today (Mineapolis). – 1966. – №8. – P. 332-338.

400. *Stuber D.W., Jonson V.A., Schmidt J.W.* Intraplant and intraplant variation of grain protein content in the parents and the F₁ of a cross of *Triticum aestivum* L. // *Crop Sci.* (Madison). – 1962. – №2. – P. 280-289.
401. *Dawis W.H., Middlenton K.G., Hebert T.T.* Inheritance of protein texture and yield in wheat // *Crop Sci.* (Madison). – 1961. – №1. – P. 235-238.
402. *Созинов А.А.* Урожай и качество зерна. – М.: Знание, 1976. – 65 с.
403. *Pollhamer E.* Quality of wheat in different agrotechnical trials. – Budapest: Akademiai Kiado, 1973. – 199 p.
404. *Blazevski J.* Wheat growing tasks for 1962-1963 in Yugoslavia // *Sav. Privr, Kom. Jug. Savetadin. Centar* (Beograd). – 1962. – P. 1-9.
405. *Бебякин В.М.* Эффективность прогнозирования отбора на качество зерна пшеницы по наследуемости его основных характеристик // *Доклады ВАСХНИЛ.* – 1982. – №6. – С. 8-10.
406. *Созинов А.А., Попереля Ф.А., Парфентьев М.П.* Генетика признаков качества зерна у озимых пшениц // *Повышение качества зерна пшеницы.* – М.: Колос, 1972. – С. 37-52.
407. *Швытов И.А., Бараишкова Э.А.* Математическая модель морозостойкости озимой пшеницы // *Доклады ВАСХНИЛ.* – 1991. – №1. – С. 5-7.
408. *Придворев Н.И.* О зимостойкости озимой пшеницы // *Земледелие.* – 1994. – №6. – С. 19-21.
409. *Мусич В.Н., Герасименко В.Ф.* Комбинационная способность и тип действия генов у сортов озимой мягкой пшеницы по признаку морозостойкости // *Генетика.* – 1984. – Т.20. – №12. – С. 2031-2034.
410. *Бондарь Г.П.* Использование изогенных по генам *Vrn* линий для изучения морозостойкости мягкой пшеницы // *Генетико-цитологические аспекты селекции с.-х. растений.* – Одесса. – 1984. – С. 90-94.
411. *Ремесло В.Н., Волошина В.И.* Эффективность отбора по признаку зимостойкости в гибридном материале, полученном от скрещивания озимой пшеницы различного эколого-генетического происхождения // *Сб. научн. тр. МНИИССП.* – 1980. – С. 3-7.

412. *Бондаренко В.И., Ткалич И.Д., Артюх А.Д.* Влияние условий увлажнения на морозостойкость, зимостойкость и урожайность озимой пшеницы // Доклады ВАСХНИЛ. – 1973. – №1. – С. 12-15.
413. *Лукьяненко П.П., Пучков Ю.М.* Селекция зимостойких сортов озимой мягкой пшеницы // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1970. – №8. – С. 9-19.
414. *Уразалиев Р.А.* Эффективный метод создания зимостойких форм озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1977. – №3. – С. 19-21.
415. *Калиненко И.Г.* Пути создания и внедрения сортов озимой пшеницы в производство // Селекция и семеноводство. – 1980. – №9. – С. 7-12.
416. *Митрополенко А.И.* Особенности формирования вегетативных и репродуктивных органов озимой пшеницы, ее зимостойкость и продуктивность в северной Степи УССР: Автореф.дис...канд. биол. наук: 03.00.12 / Днепропетровский государственный университет. – Днепропетровск, 1975. – 18 с.
417. *Коломієць Л.А., Басанець Г.С., Іщенко В.І.* Результати використання колекційних сортозразків в селекції озимої пшениці // Матеріали наук.-прак. семінару „Вчимося господарювати”. – К.: Чабани, 1999. – С. 46-47.
418. *Іщенко В.І.* Аналіз вихідного матеріалу озимої пшениці для проведення гібридизації при селекції на ранньостиглість // Сборник тезисов междунар. конф. молод. Ученых „Современные проблемы генетики, биотехнологии и селекции растений”. – Харьков, 2001. – С. 181-182.
419. *Журавльова Н.В.* Селекційна оцінка колекційних зразків озимої пшениці для створення вихідного матеріалу в правобережному Лісостепу України: Автореф.дис...канд. с.-г. наук: 06.01.05 / Інститут землеробства УААН. – К., 2003. – 20 с.
420. *Андріяш Н.В.* Наследование продолжительности периода всходы – колошение гибридами F₂ при скрещивании ультроскороспелых образцов озимой мягкой пшеницы // Труды по прикладной ботанике, генетике и селекции. – Л.: ВИР. – 1989. – Том 27. – С. 26-31.

421. *Ищенко В.І.* Успадкування довжини вегітаційного періоду гібридами озимої пшениці // Тези доповіді на VII конф. молодих вчених „Проблеми фізіології рослин і генетики на рубежі III тисячоліття”. – К., 2000. – С. 97.
422. *Ищенко В.І.* Успадкування тривалості вегетаційного періоду гібридами пшениці озимої // Вісник аграрної науки. – 2001. – №4. – С. 82-83.
423. *Ищенко В.І.* Трансгресивна мінливість тривалості вегетаційного періоду у гібридів другого покоління (F_2) озимої пшениці // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету. Біла Церква. – 2001. – Вип.20. – С. 48-51.
424. *Ищенко В.І.* Селекція озимої пшениці на скоростиглість для умов Полісся та Лісостепу України: Автореф.дис...канд. с.-г. наук: 06.01.05 / Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва УААН. – Харків, 2004. – 18 с.
425. *Попов П., Станков И., Станков П.* Форми кръглозърнеста пшеница *Triticum arphaerococcum* Pers. С висока студоустойчивост получени чрез межвидова хибридизация // Растениевъдни науки. – 1982. – Том 19. – №3. – С. 19-24.
426. *Brigle L.W., Vogel O.A.* Breeding shorstature disease resistant wheats in the United States // *Euphytica*. – 1968. – Vol. 17. – №1. – P. 107-128.
427. *Прилюк Л.В.* Генетический анализ короткостебельности у пшеницы. Сообщение 1. Наследование короткостебельности в первом и втором поколениях от скрещивания мексиканских и отечественных пшениц // Генетика. – 1978. – №5. – С. 757-762.
428. *Федин М.А., Силис Д.Я.* Физиолого-генетические основы повышения продуктивности зерновых культур. – М.: Колос, 1975. – 340 с.
429. *Силис Д.Я., Каневская А.Г. и др.* Влияние экологических факторов на генетический контроль количественных признаков озимой мягкой пшеницы. Высота растений // Генетика. – 1988. – Том XXIV. – №10. – С. 1857-1865.
430. *Базалій В.В.* Мінливість і успадкування висоти рослин у гібридів озимої пшениці при зрошенні // Вісник Львівського державного аграрного університету. – 2001. – №5. – С. 395-402.

431. Литвиненко М.А., Крайнов О.О., Пильнев В.М. Вплив довгочасної селекції на зміну врожайності та господарських ознак озимої м'якої пшениці // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2001. – Вип.12. – С. 64-71.
432. Созинов А.А., Орлюк А.П., Корчинский А.А. Генетическое улучшение пшеницы. – К.: УкрИНТЭИ, 1993. – 132 с.
433. Дорофеев В.Ф., Якубцинер М.М., Руденко М.И. и др. Пшеницы мира. – М.: Колос, 1976. – 487 с.
434. Пономарев В.И. К вопросу о короткостебельности пшеницы // Сельское хозяйство за рубежом. – 1977. – №10. – С. 20.
435. Лобачев Ю.В., Мартынов С.П. Низкорослость и стабильность селекционных признаков у мягкой пшеницы // Генетика. – 1990. – Том 26. – №12. – С. 2263-2265.
436. Лобачев Ю.В., Воронина С.А., Германцев Л.А. и др. Урожайность и морфологические особенности яровой пшеницы под влиянием гена низкорослости // Сельскохозяйственная биология. – 1985. – №5. – С. 204-208.
437. Allan S.G., Taylor G.A., Martin J.M. Agronomic characterization of „Yogo” hard red winter wheat plant height isolines // Agronom J. – 1986. – Vol. 78. – №1. – P.63-66.
438. Кириченко Ф.Г., Паламарчук А.И. Наследование признака высоты растений у гибридов озимой мягкой пшеницы // Доклады ВАСХНИЛ. – 1975. – №10. – С. 2-4.
439. Орлюк А.П. Трансгрессия количественных признаков у гибридов озимой пшеницы // Цитология и генетика. – 1972. – Том 6. – №1. – С. 52-56.
440. Ketata H., Edwards L.H., Smith K.L. Character association in a Centurk × Bezostaia 1 cross // Cereal Research Communication. – 1978. – Vol. 4. – №1. – P. 28-32.
441. Радченко І.М., Рябченко О.М. Генетичні основи стійкості сортів і гібридних комбінацій озимої пшениці проти полягання // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і

спеціалістів з проблеми виробництва зерна в Україні. – Дніпропетровськ: Інститут зернового господарства УААН. – 2002. – С. 19.

442. *Голик В.С., Аладьин В.С.* Площадь листовой поверхности исходного материала и гибридов F₁ яровой пшеницы // Селекция и семеноводство. Р.м.т.н.б. – 1974. – Выпуск 27. – С. 10-13.

443. *Орлюк А.П.* Наследование и изменчивость показателей фотосинтетической деятельности у гибридов озимой пшеницы в условиях орошения // Сельскохозяйственная биология. – 1974. – Том. IX. – №5. – С. 654-660.

444. *Лісовий М.П.* Історичні етапи розвитку досліджень генетики стійкості рослин щодо збудників хвороб // Захист і карантин рослин. – 2001. – Вип.47. – С. 3-31.

445. *Бартош П., Дончев Н., Словенчикова В., Вивадилова М.* Устойчивость и генетика устойчивости пшеницы против ржавчины. – София, 1979. – 122 с.

446. *Вавилов Н.И.* Учение об иммунитете растений к инфекционным заболеваниям // Теоретические основы селекции растений. – М.: Сельхозгиз, 1935. – Т. 1. – С. 893-990.

447. *Ausemus E.R., Harrington J.B., Worzela W.W., Reitz L.P.* A summary of genetic studies in hexaploid and tetraploid wheat // J. Amer. Soc. Agron. – 1946. – Vol.38. – P. 1082-1099.

448. *Boyd W.J.R.* Problems in the interpretation of the inheritance of leaf rust resistance in the common wheat // J. Theoret. Biol. – 1966. – Vol.13. – P. 283-294.

449. *Flor H.H.* Host-parasite interaction in flax rust - its genetic and other implications // Phytopathology. – 1955. – Vol.45. – P. 680-685.

450. *Флор Х.Г.* Генетическое регулирование взаимодействий хозяина и паразита при болезнях, вызываемых ржавчинными грибами // Проблемы и достижения фитопатологии. – М. – 1962. – С. 149-159.

451. *Day P.R.* Genetics of host-parasite interaction. – San Francisco, 1974. – 238 p.

452. *Stakman E.C., Piemeisel F.G.* Biological form of *Puccinia graminis* on wild grasses and grassis // *Jour. Agr. Res.* – 1917. – Vol.10. – P. 429-496.
453. *Леветин М.М., Федорова И.В.* Генетика фитопатогенных грибов. – Л.: Наука, 1972. – 215 с.
454. *Уокер Дж. К.* Успехи и проблемы защиты от болезней растений при помощи их устойчивости // *Проблемы и достижения фитопатологии.* – М. – 1962. – С. 26-29.
455. *Samborski D.J.* A mutation in *Puccinia recondita* Rob. ex Desm. f. sp. tritici to virulence on transfer Chines Spring × *Aegilops umbellulata* Zhuk // *Can. J. Bot.* – 1963. – Vol.41. – №4. – P. 475-479.
456. *Михайлова Л.А.* Генетика вирулентности ржавчинных грибов // *Генетика и селекция болезнеустойчивых сортов культурных растений.* – М.: Наука. – 1974. – С. 3-16.
457. *Mains E.B., Jackson H.S.* Physiologic specialization in the leaf rust of wheat *Puccinia triticina* Eriks. // *Phytopathology.* – 1926. – №2. – P. 89-120.
458. *Лесовая Г.М., Созинов И.А.* Устойчивость почти изогенных линий озимой мягкой пшеницы к разным по вирулентности расам возбудителя *Puccinia recondinata* f. sp. tritici // *Цитология и генетика.* – 1999. – Том 33. – №5. – С. 52-57.
459. *Stakman E.C., Christensen J.I.* Problems of variability in fungi // *Plant diseases U.I. Dep. Adr. Yearbook.* – 1953. – P. 35-62.
460. *Samborski D.J.* Leaf rust of wheat in Canada in 1966 // *Can. Plant Disease Survey.* – 1967. – Vol.47. – №1. – P. 28-37.
461. *Samborski D.J.* Inheritance of virulance in wheat leaf rust on the standart differential wheat varieties // *Can. J. Genetic and Cytol.* – 1968. – Vol.10. – №11. – P. 31-35.
462. *Одинцова И.Г., Шопина В.В., Григорьева О.Г.* Дифференциация популяции бурой ржавчины пшеницы в СССР с помощью серии изогенных линий на основе сорта Thatcher // *Иммунитет с.-х. растений к болезням и вредителям.* – М.: Колос, ВАСХНИЛ. – 1975. – С. 280-285.

463. Лесовой М.П. Теоретические вопросы надзора за расами фитопатогенных грибов // Микология и фитопатология. – 1976. – Т. 10. – Вып.3. – С. 231-236.
464. Лесовой М.П., Пантелеев В.К., Штучная В.С. Метод изоляции генов устойчивости пшеницы к бурой ржавчине в изогенных линиях // Методы фитопатологических и энтомологических исследований в селекции растений. – М.: Колос, 1977. – С. 12-24.
465. Пантелеев В.К. Бура листовка іржа пшениці. Вірулентність збудника у східній частині Лісостепу // Захист рослин. – 1998. – №1. – С. 4-6.
466. Пантелеев В.К. Генетичні основи вірулентності збудника бурої іржі пшениці // Захист рослин. – 1999. – №7. – С. 4-6.
467. Пантелеев В.К. Перспективні донори. Генетичні основи стійкості різних сортів озимої пшениці проти збудника бурої іржі // Захист рослин. – 2001. – №2. – С. 10-11.
468. Рябченко А.Н. Вирулентность бурой листовой ржавчины на озимой пшенице // Вісник ДДАУ. – 2004. – №1. – С. 20-22.
469. Лісова Г.М., Созінов О.О. Ефективні гени стійкості пшениці до збудника бурої іржі і расовий склад популяції патогена станом на 1998 рік // Збірник наукових праць Інституту агроєкології та біотехнології. – К. – 1998. – Вип.2. – С. 249-257.
470. Воронкова А.А. Генетико-иммунологические основы селекции пшеницы на устойчивость к ржавчине. – М.: Колос, 1980. – 191 с.
471. Сорокина Г.К. Бурая ржавчина пшеницы // Методические рекомендации по изучению расового состава возбудителей бурой ржавчины хлебных злаков. Научные труды ВАСХНИЛ. – 1975. – С. 45-62.
472. Kolmer J.A., Lin J.Q. Virulence and molecular polymorphism in and international collection of *Puccinia recondita* from common wheat // Can. J. Plant Pathol. – 1998. – Vol.20. – №1. – P. 124-125.
473. Лісова Г.М. Становлення і сучасний стан генетики імунітету пшениці до збудника бурої іржі // Захист і карантин рослин. – 2001. – Вип.47. – С. 45-55.

474. Лісовий М.П., Суворова Г.С., Лоханська В.І. Стійкість сортів озимої пшениці проти поширення на території України рас та біотипів бурої листової іржі // Захист рослин. – 1992. – №39. – С. 8-14.
475. Бабаянц Л.Т., Васильев А.А., Бабаянц О.В. Расовый состав *Puccinia recondita* Rob ex. Desm. f. sp. tritici на юге Украины в 1988-1996 гг // Микология и фитопатология. – 1999. – Т.32. – Вып.1. – С. 50-55.
476. Бабаянц Л.Т., Васильев А.А., Бабаянц О.В. Изменение расового состава *Puccinia recondita* Rob ex. Desm. f. sp. tritici на юге Украины в 1997-1998 гг // Микология и фитопатология. – 2001. – Т.35. – Вып.4. – С. 47-81.
477. Бабаянц Л.Т., Васильев А.А., Трасковецкая В.А., Бабаянц О.В. Расовый состав *Puccinia recondita* f. sp. tritici на юге Украины в 2000-2001 гг и сортоустойчивость пшеницы // Збірник наукових праць СГП. – 2002. – Вип.2(42). – С. 140-147.
478. Roelvis A.P., Singh R.P., Saari E.E. Rust Diseases of Wheat: Concepts and methods of disease management. – Mexico: CIMMYT, 1992. – 81 p.
479. Ван дер Планк Я.Е. Устойчивость растений к болезням. – М.: Колос, 1972. – 254 с.
480. Finkler R.E., Atkins R.E., Murphy H.C. Inheritance of resistance of the races of crown rust in oats // Iowa State Coll. J. Sci. – 1955. – Vol.30. – №2. – P. 64-67.
481. Rao M.V., Agrawal R.K. Inheritance seedling reaction to physiologic races 24 and 117 of *Puccinia graminis tritici* in some intervarietal crosses of common bread wheat // Indian J. Genet. and Plant Breed. – 1960. – Vol.20. – №3. – P. 64-67.
482. Sheen S.J., Snyder L.A. Studies on the inheritance of resistance to six stem rust cultures using chromosome substitution lines of a Marquis Wheat selection // Canad. J. Genet. and Cytol. – 1964. – Vol.6. – №1. – P. 54-57.
483. Heyne E.C., Johnston C.O. Inheritance of leaf rust reaction on other characters in crosses among Timstein, Pawnee and Red Chief Wheats // Agron. J. – 1954. – №2. – P. 16-19.

484. *Momcilovic V.* Nasledovanie otpomosti prema *Puccinia recondita* f. sp. tritici Rob. ex Desm. u cilju prenosenia u nove sorte psenice // Savremena polioopr vreda. – 1960. – Vol.17. – №1. – S. 16-21.
485. *Upadhyaya Y.M., Pokhriyall S.C., Narula P.N.* Inheritance of brown rust resistance in wheat // Indian J. Genet. and Plant Breed. – 1965. – Vol.25. – №2. – P. 14-17.
486. *Law C.N., Johnson R.* A genetic study of leaf rust resistance in wheat // Canad. J. Genet. And Cytol. – 1967. – Vol.9. – №4. – P. 65-67.
487. *Luig N.H., Mc Intosh R.A.* Location and linkage of genes on wheat chromosome 2D // Canad. J. Genet. and Cytolog. – 1968. – Vol.10. – №4. – P. 12-16.
488. *Luig N.H.* Leaf rust resistance of Transcend wheat // Canad. J. Genet. And Cytolog. – 1969. – Vol.11. – №3. – P. 116-119.
489. *Sears E.R., Briggie L.W.* Mapping the gene Pm_1 for resistance to *Erysiphe graminis* f. sp. tritici on chromosome 7A of wheat // Crop Sci. – 1969. – Vol.9. – №1. – P. 54-62.
490. *Sears E.R., Longenecker W.O.* A pollen – killing gene in wheat. // Genetics. – 1961. – Vol.46. – №8. – P. 26-31.
491. *Mc Intosh R.A.* Catalogue of gene symbols for wheat // Proc. 7 th Int. Wheat Genet. Symp. – 1998. – P. 1225-1323.
492. *Попереля Ф.А., Бабаянц Л.Г.* Блок компонентов глиадина Ged 1В 3 как маркер гена, обуславливающего устойчивость растений пшеницы к стеблевой ржавчине // Доклады ВАСХНИЛ. – 1978. – №6. – С. 6-7.
493. *Jones S.S., Dvzjak J., Qalest C.O.* Linkage relation of Gli D 1, Rg 2 and Lr 21 on the short arm of chromosome 1D in wheat // Genome. – 1990. – Vol.33. – №6. – P. 937-940.
494. *Абакуменко А.В.* Роль блоков компонентов глиадина 1В 4 в формировании хозяйственно-биологических свойств у озимой пшеницы // Науч.-техн. бюл. ВСГИ. – 1982. – Вып.3. – С. 3-6.

495. *Дубинин Н.П.* Генетические принципы селекции растений // Генетические основы селекции растений. – М.: Наука, 1971. – С. 7-32.
496. *Щербаков В.К.* Генетические основы иммунитета растений // Биологические основы растениеводства. М.: – 1970. – С. 9-77.
497. *Щербаков В.К.* Мутационная селекция на иммунитет // Сельское хозяйство за рубежом. – 1971. – №8. – С. 30-37.
498. *Щербаков В.К.* Генетика устойчивости некоторых культур к насекомым вредителям // Сельское хозяйство за рубежом. – 1975. – №6. – С. 18-23.
499. *Щербаков В.К.* Развитие представлений об иммунитете и стратегии селекции устойчивых форм // Тезисы докладов седьмого Всесоюзного совещания по иммунитету сельскохозяйственных растений к болезням и вредителям. – Новосибирск. – 1981. – С. 66.
500. *Maas F.B., Patterson F.L., Foster I.E., Hatchett I.H.* Expression and inheritance of resistance of “Marquillo” wheat to hessian fly biotype D // Crop. Sci. – 1987. – Vol.27. – №1. – P. 49-52.
501. *Patterson F.L., Foster I.E., Olun H.W.* Gene H₁₆ in wheat for resistance to hessian fly // Crop. Sci. – 1988. – Vol.28. – №4. – P. 652-654.
502. *Obanni M., Patterson F.L., Foster I.E., Olun H.W.* Genetic analysis of resistance of durum wheat PI 428435 to the Hessian Fly // Crop. Sci. – 1988. – Vol.28. – №2. – P. 223-226.
503. *Клечковский Ю.Э.* Идентификация генов устойчивости растений к насекомым: материал и новые методы // Генетико-физиологические основы селекции озимой пшеницы. – Одесса: ВСГИ. – 1991. – С. 87-95.
504. *Рябченко Н.А., Домашнева Е.В., Сидоренко Н.А., Лошак А.И.* Характеристика микроэволюционных процессов у насекомых в агроценозах // Адаптогенез и надежность растительных систем. – Днепропетровск: “Пороги”. – 1999. – С. 139-142.
505. *Gallun R.L., Khusr G.I.* Genetic factors effecting expression and stability of resistense // Breeding Plants Resistant to Insects. – 1979. – №4. – P. 64-86.

506. *Памужак Н.Г.* Популяции гессенской мухи европейской части СССР и их реакция на сорта пшеницы: Автореф. дис...канд. с.-х. наук: 06.01.11 / ВИЗР. – Л., 1976. – 28 с.
507. *Сусидко П.И., Рябченко Н.А., Чабан В.С., Домашнева Е.В.* Особенности приспособительного процесса у шведских мух к иммунным сортам // Гомеостаз и адаптивный потенциал агроценоза. – Днепропетровск: “Пороги”. – 1998. – С. 58-62.
508. *Аганова Е.Г.* *Oscinela frit* L. и *Oscinela pusila* Mg. (Diptera, Chloropidae) и критерии их видовой специфичности. – Л.: ВИЗР, 1967. – 17 с.
509. *Morris R.* Hromosomal location of genes for wheat characters // Ann. Wheat Newsletter (Kansas). – 1981. – Vol.XXVII. – P. 11-18.
510. *Гончаров Н.П.* К созданию каталога хромосомной локализации генов мягкой пшеницы // Сибирский вестник с.-х. науки. – 1988. – №1. – С. 17-28.
511. *Велибекова Е.И., Яценко В.Б., Яценко Н.Д.* Изучение физиолого-биохимических и генетических основ иммунитета с.-х. растений в целях разработки более эффективных методов селекции сортов, обладающих комплексной устойчивостью к вредителям – злаковой мухе: Заключительный отчет / НИИСХ им. В.В. Докучаева. – Каменная Степь, 1980. – 17 с.
512. *Griffing B.* A generalised treatment of diallel crosses in quantitative inheritance // Heredity. – 1956. – №10. – P. 31-50.
513. *Шевелуха В.С., Калашикова Е.А., Дегтярев С.В. и др.* Сельскохозяйственная биотехнология. – М.: Высшая школа, 1998. – 416 с.
514. *Захаренко В.А.* Биотехнология и генная инженерия в защите растений // Защита и карантин растений. – 1998. – №5. – С. 15-18.
515. *Рябченко Н.А., Овчаренко Н.П.* Значение самоклональных вариаций ячменя в устойчивости к шведским мухам // Тезисы докладов I Всесоюзного симпозиума „Новые методы биотехнологии растений”. – Пушкино. – 1991. – С. 76.

516. *Рябченко Н.А., Домашнева Е.В., Чабан В.С.* Генетическая инженерия и иммунитет растений к вредителям // Гомеостаз и адаптивный потенциал агроценоза. – Днепропетровск: “Пороги”. – 1998. – С. 96-100.
517. *Рябченко О.М., Косов А.Г., Асеева Т.В.* Комплексна оцінка стійкості гібридних комбінацій озимої пшениці до шкідливих консументів // Тезиси докладів другої міжвузівської науково-практичної конференції аспірантів „Сучасна аграрна наука, напрями досліджень, стан та перспектива”. – Вінниця. – 2002. – С. 35-36.
518. *Уайк А.* Биотехнология выходит из пробирки // За рубежом. – 1988. – №47. – С. 20-21.
519. *Сусидко П.И., Рябченко Н.А., Стрижов Н.И.* Трансгенные растения и вредители // Адаптогенез и надежность растительных систем. – Днепропетровск: “Пороги”. – 1999. – С. 201-206.
520. *Osborn D.J., Mc Manus M.T.* Flexibility and commitment in plant callus during development // Curr. Top. Develop. Biol. – 1986. – Vol. 20. – P. 383-396.
521. *Scoueroft W., Larkin P.* Somaclonal variation and genetic improvement of crop plants // Ciba Foundation Symposium. – 1983. – Vol.97. – P. 177-193.
522. *Hanzell J.J., Miller J.P., Brineman M.A., Fendos E.M.* Genotype and media effects on callus formation and regeneration in barley // Crop. Sci. – 1985. – Vol.25. – P. 27-31.
523. *Хангильдин В.В.* Иерархический анализ генетических компонентов продуктивности зерна у озимой пшеницы // Цитология и генетика. – 1993. – Т. 27. – №3. – С. 31-35.
524. *Филипченко Ю.А.* Генетика мягких пшениц. – М.: Наука, 1970. – 342 с.
525. *Натрова З., Смочек Я.* Продуктивность колоса зерновых культур. – М.: Колос, 1983. – 44 с.
526. *Цильке Р.А., Качур О.Т., Садыкова С.А.* Изменчивость генетических параметров при диаллельном анализе количественных признаков мягкой пшеницы // Генетика. – 1979. – Т. 15. – №2. – С. 286-297.

527. *Пыльнев В.В.* Адаптивность озимой пшеницы в процессе селекции на повышение зерновой продуктивности в условиях Степной зоны // Сельскохозяйственная биология. – 1995. – №1. – С. 41-50.
528. *Бондар Л.П., Королюк С.С., Герасименко В.П.* Генетичний аналіз довжини колосу у озимой м'якої пшениці // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2001. – Вип. 12. – С. 4-9.
529. *Пухальский В.А.* К разработке системного подхода в определении генов, детерминирующих количественные признаки // Сельскохозяйственная биология. – 1992. – №1. – С. 17-22.
530. *Гамзикова О.И., Калашник Н.П.* Генетика признаков пшеницы на фонах питания. – Новосибирск, 1988. – 164 с.
531. *Boyce S.W.* A preliminary study of the inheritance of grain weight in wheat // N. Z. J. Sci. and Tech. – 1948. – Vol.30. – №4. – P. 13-22.
532. *Sharma D., Knott D.R.* The inheritance of seed weight in wheat cross // Can. J. Genet. and Cytol. – 1964. – Vol.6. – P. 419-425.
533. *Мережко А.Ф.* Основные направления и методы селекции // Генетика культурных растений. – Л.: Наука, 1986. – С. 134-144.
534. *Цильке И.А.* Моносомный анализ массы 1000 зерен мягкой яровой пшеницы // Науч. труды СИБНИИСХОЗА. – 1975. – Т. 25. – С. 27-31.
535. *Майстренко О.И.* Цитогенетические исследования качества зерна мягкой пшеницы // Проблемы повышения качества зерна. – М.: Колос, 1977. – С. 79-92.
536. *Федин М.А.* Генетика пшеницы и гетерозис. – М.: Колос, 1979. – 204 с.
537. *Казарцева А.Т.* Генетический эффект отбора по показателю седиментации на ранних этапах селекции // Селекция и генетика пшеницы. – М.: Колос, 1982. – С. 150-159.
538. *Казарцева А.Т., Воробьева Р.А. Колесников Ф.А. и др.* Экологическая пластичность сортов озимой пшеницы по качеству зерна // Вестник с.-х. науки. – 1989. – №11. – С. 149-151.

539. *Казарцева А.Т., Воробьева Р.А., Колесников Ф.А. и др.* Качество зерна в селекции и производстве сильных пшениц // Вестник с.-х. науки. – 1991. – №2. – С. 74-77.
540. *Дворник Н.Е.* Характер наследования содержания белка у гибридов озимой пшеницы // Селекционно-генетические аспекты повышения продуктивности зерновых культур. – МНИИССП. – 1987. – С. 57-59.
541. *Орлюк А.П., Базалий В.В., Лавриненко Ю.А.* Генетический эффект отбора по содержанию белка и лизина в зерне яровой пшеницы в условиях орошения // Цитология и генетика. – 1985. – Т.19. – №4. – С. 290-294.
542. *Созинов А.А.* Селекция и сортовая агротехника озимой пшеницы. – М.: Колос, 1979. – С. 42-57.
543. *Тарасенко Н.Д., Казарцева Т.А., Воробьева Р.А.* Проблема повышения качества зерна. – М.: Колос, 1977. – С. 47-56.
544. *Коптик И.К., Барташевич В.И., Маковская А.П.* Качество зерна и закономерности наследования его у гибридов озимой пшеницы в условиях Белоруссии // Земледелие и растениеводство в БССР. – Минск: Урожай, 1974. – Т.18. – С. 118-125.
545. *Воробьева Р.А.* Изучение источников высокого содержания белка при внутривидовой гибридизации мягкой пшеницы. – Л., 1977. – 156 с.
546. *Соколов И.Д., Петров А.П.* О возможности прогнозирования результатов отбора различными способами 1. Простые модельные популяции // Проблемы отбора и оценки селекционного материала. – К.: Наукова думка. – 1980. – С. 37-41.
547. *Рокицкий П.Ф., Савченко В.К., Добина А.И.* Генетическая структура популяции и ее изменения при отборе. – Минск: Наука и техника, 1977. – 193 с.
548. *Никоро З.С.* Моделирование биологических систем. 1. Статистические модели в теории селекции. – Новосибирск: Наука, 1976. – 80 с.
549. *Allard R.W.* Principles of plant breeding. – New York – London, 1966. – 403 p.

550. Драгавцев В.А., Герасименко И.И. Об эффективности идентификации генотипов по фенотипам при визуальном отборе пшеницы в F_2 по признаку „масса зерна с главного колоса” // Проблемы отбора и оценки селекционного материала. – К.: Наукова думка. – 1980. – С. 29-31.
551. Гужов Ю.Л. Способ отбора в селекции зерновых культур по массе колоса // Доклады ВАСХНИЛ. – 1986. – №3. – С. 4-7.
552. Беляев Д.К., Ратнер В.А. Анализ генетических и фенотипических корреляций в связи с некоторыми проблемами селекции и эволюции // Доклады АН СССР. – 1961. – Т. 140. – №3. – С. 699-702.
553. Федин М.А. Метод селекционных индексов (экономическая ценность важнейших признаков и свойств) // Селекция и семеноводство. – 1976. – №2. – С. 25-26.
554. Снедекор Дж. У. Статистические методы в применении к исследованиям в сельском хозяйстве и биологии. – М.: Сельхозиздат, 1961. – 61 с.
555. Кныш А.И., Норик Н.М. Коррелирование урожая зерна с элементами его структуры у межсортовых гибридов озимой пшеницы // Селекция и семеноводство. – 1978. – Вып.39. – С. 10-15.
556. Дорофеев В.Ф., Мельников А.Ф. Корреляционный анализ хозяйственно ценных признаков у яровой пшеницы // Доклады ВАСХНИЛ. – 1976. – №5. – С. 4-6.
557. Мартынов С.П., Крупнов В.А. Взаимосвязь компонентов урожая зерна у яровой пшеницы // Селекция яровой пшеницы. – М.: Колос, 1977. – С. 100-105.
558. Орлюк А.П. Наследование и корреляция признаков продуктивности у гибридов озимой пшеницы в условиях орошения // Доклады ВАСХНИЛ. – 1973. – №3. – С. 14-16.
559. Султанов И.М., Долотовский И.М. Варьирование коэффициентов генотипической корреляции у пшеницы в различных условиях среды // Цитология и генетика. – 1994. – Т. 28. – №1. – С. 44-48.

560. *Литун П.П.* Взаимодействие генотип-среда в генетических и селекционных исследованиях и способы его изучения // Проблемы отбора и оценки селекционного материала. – К.: Наукова думка. – 1980. – С. 63-92.
561. *Митрополенко А.И.* Влияние притертой к почве ледяной корки на перезимовку урожай озимой пшеницы // Метеорология и гидрология. – 1986. – №12. – С. 12-14.
562. *Полтарев Е.М., Омельченко И.Е.* Устойчивость к ледяным коркам различных форм озимых злаков в связи с их физиологическими особенностями // Селекция и семеноводство Р.м.т.н.с. – 1978. – Вып.38. – С. 49-57.
563. *Митрополенко А.И.* К вопросу о возможности прогнозирования образования притертых ледяных корок на посевах озимых зерновых культур // Селекция и семеноводство Р.м.т.н.с. – 1990. – К.: Вып.69. – С. 87-92.
564. *Шелепов В.В., Животков Л.А., Власенко В.А. и др.* Селекция озимой пшеницы в условиях Лесостепи Украины // Вісник аграрної науки. – 1994. – №11. – С. 82-88.
565. *Рябченко М.О., Косов А.Г., Рябченко О.М., Домашнева О.В.* Стійкість сортів і гібридних комбінацій озимої пшениці та ярого ячменю щодо злакових мух // Захист рослин. – 2002. – №8. – С. 3-4.
566. *Рябченко О.М., Косов А.Г., Асєєва Т.В.* Оцінка стійкості озимої пшениці до скритностеблових шкідників // Збірник наукових праць ВДАУ. – 2002. – Вип. 13. – С. 66-68.
567. *Мютцинг А.* Генетические исследования. Перевод с английского Ю.С. Бочкарева и др. Изд. ин. литер. – М., 1963. – 293 с.
568. *Лукьяненко П.П.* Выведение новых сортов озимой пшеницы интенсивного типа // Вестник с.-х. науки. – 1971. – №4. – С. 1–5.
569. *Дидусь В.И.* Селекция озимой пшеницы на зимостойкость и продуктивность // Методы и приемы повышения зимостойкости озимых зерновых культур. – М.: Колос, 1975. – С. 30-43.

570. Харнер Дж. Некоторые подходы к изучению конкуренции у растений // Механизмы биологической конкуренции. М. – 1964. – С. 11-34.
571. Wilcorson R.D. Genetics of slow rusting in cereales // Phytopathology. – 1981. – Vol. 71. – №9. – P. 989-993.
572. Коновалов Ю.Б., Тукан К.Ф. Эффективность индивидуального отбора из F_5 мягкой яровой пшеницы // Известия ТСХА. – 1985. – №6. – С. 48-55.
573. Єльніков М.І., Норік І.М., Черномаз В.Ф. Досягнення по селекції озимої пшениці та її перспективи // Селекція і насінництво. 1992. – №72. – С. 30-34.